

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту
Кафедра фінансових технологій і підприємництва

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавр

зі спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування
освітньо-професійної програми «Банківська справа»

на тему: Депозитні операції банків: сучасний стан та перспективи розвитку

Здобувачки групи БС-01а Ярути Катерини Романівни

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

_____ Катерина ЯРУТА

Керівник к.е.н., доцент

_____ Людмила РЯБУШКА

Суми 2024

ANNOTATION

the qualification work for obtaining a bachelor's degree on the topic:
Deposit Operations of Banks: Current State and Development Prospects
by Kateryna Romanivna Yaruta

The main content of the qualification work is presented on 54 pages, including a list of 37 references. The work contains 5 tables, 21 figures, and 3 appendices.

Relevance of the topic of the qualification work:

The efficiency of the banking sector directly depends on the deposit activities of banking institutions. Deposit resources accumulated through banks' deposit operations are a source of resource accumulation in the banking system. Attracting clients' temporarily free funds and placing them in bank deposit accounts allows these funds to be transformed into real capital through lending, investment, and other operations. Therefore, this process helps meet the economy's needs for necessary resources. Considering this, it is important to study the current state of banks' deposit operations. Developing an economically justified and efficient deposit activity will positively affect the further growth and improvement of quantitative and qualitative indicators of banking institutions' activities, client base formation, and the socio-economic development of the country by forming effective performance indicators of the banking sector.

The purpose of the qualification work is to study the state of deposit operations of domestic banks and justify the directions of their further development. Additionally, it aims to analyze the performance indicators of Ukraine's banking sector and, based on this, form a general conclusion regarding the stable and efficient operation of banking institutions, considering the wartime conditions in the country.

Research methods: theoretical analysis and systematization (studying the theoretical foundations of bank deposit operations); statistical analysis, generalization, comparison (evaluating banks' deposit activities); coefficient analysis (assessing the efficiency of banks' deposit activities based on calculating various indicators reflecting the use and management of deposit resources); graphical method (visual representation of various aspects of bank deposit activities and their interconnections).

Main results of the work: The theoretical part examines the main aspects related to the essence, significance, and organization of bank deposit operations, providing a classification of banks' deposit operations. The work assesses the current state of the domestic deposit resource market, identifying a positive trend in attracting economic entities' funds to the banking system in Ukraine from 2019 to 2023. It was found that there are close relationships between the main macroeconomic indicators, such as GDP volume, inflation rate, NBU discount rate, and the volume of deposit resources. Problems were identified, and directions for improving the organization of banks' deposit operations were justified. Based on the efficiency assessment of deposit activities, a concept for optimizing banks' deposit activities was determined, which should include interrelated elements such as goals, tasks, methods, principles, and tools. The main goal of this concept is to optimize banks' deposit activities in the current changing economic environment. Forecasting of the main indicators of banks' deposit activities for the next three years was conducted using MS Excel, indicating an increase in domestic banks' deposit activities over the next period, which can be characterized as a positive aspect for the banking sector, as the growth of deposit operations contributes to both the financial stability of banks and the economic development overall.

Digitalization plays an important role in the development of banks' deposit activities, being an integral part of modern bank management. Digitalization of banks' deposit activities involves the implementation of digital technologies and innovations to facilitate and improve processes related to deposit management.

We can conclude that the deposit market in Ukraine during the period from 2019 to 2023 has generally shown a positive trend in attracting funds from economic entities into the banking system, which will allow for the formation of a sufficient volume of credit and investment resources necessary for the country's economic recovery in the post-war period.

In order to develop ways to improve the organization of deposit operations in banks, we conducted an evaluation of the effectiveness of performance indicators. Overall, it should be noted that there are close interrelations between key macroeconomic indicators such as GDP volume, inflation rate, the National Bank of Ukraine's discount

rate, and the volume of deposit resources. The share of deposits in the country's GDP has a tendency to increase, which may indicate the potential for transforming bank savings into a reliable source of accumulation and preservation of resources for individuals, legal entities, and the economy as a whole. The basic indicators regulated by the National Bank of Ukraine also had a positive impact on the formation and attraction of temporarily free funds from economic entities into the banking sector.

Based on the conducted research, it was determined that the key problems in the process of forming deposits include the outflow of funds from clients' deposit accounts, clients' distrust in the stability and reliability of banking operations, building trust among potential clients, and diversification of the bank's deposit portfolio.

We forecasted the main indicators of banks' deposit activities for the next three years (2024-2026), indicating an increase in domestic banks' deposit activities over the next period. This is a positive aspect for the banking sector, as the growth of deposit operations contributes to both the financial stability of banks and the overall economic development.

Keywords: deposit operations, bank, deposit, types of deposits, analysis of deposit activities.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту
Кафедра фінансових технологій і підприємництва

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри, д.е.н., проф.
_____ Лариса ГРИЦЕНКО

(підпис)

« _____ » _____ 2024 р.

ЗАВДАННЯ

до кваліфікаційної роботи на здобуття освітнього ступеня бакалавр

Здобувачки групи БС-01а інституту ННІ БІЕМ
спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування
Ярути Катерини Романівни

Тема роботи: Депозитні операції банків: сучасний стан та перспективи розвитку
Затверджено наказом по СумДУ № 0580-VI від « 24 » травня 2024 р.
Термін здачі здобувачкою завершеної роботи « 27 » травня 2024 р.

Вихідні дані до роботи: нормативні й законодавчі акти, статистика грошово-кредитного ринку банківського сектору НБУ, статистика фінансових ринків НБУ, дані Державної служби статистики, матеріали монографій, періодичних видань, підручників і навчальних посібників тощо.

Зміст основної частини роботи (перелік питань для розроблення): дослідити економічну сутність, значення та види депозитних операцій банків; охарактеризувати методичні аспекти аналізу депозитних операцій банків; здійснити оцінку сучасного стану вітчизняного ринку депозитних ресурсів; обґрунтувати напрями підвищення ефективності депозитної діяльності банків України.

Дата видачі завдання: «08» квітня 2024 р.

Керівник к.е.н., доцент _____ Людмила РЯБУШКА

Завдання прийнято до виконання «08» квітня 2024 р. _____ Катерина ЯРУТА

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ, УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, ОДИНИЦЬ І ТЕРМІНІВ

ДО – депозитні операції;

БУ – банківська установа (банківські установи);

ДД – депозитна діяльність

ЗМІСТ

Перелік скорочень, умовних позначень, одиниць і термінів.....	6
Вступ.....	8
1 Економічна сутність, значення та види депозитних операцій банків	10
2 Методичні аспекти аналізу депозитних операцій банків	19
3 Оцінка сучасного стану вітчизняного ринку депозитних ресурсів	24
4 Обґрунтування напрямів підвищення ефективності депозитної діяльності банків України	36
Висновки	47
Список використаних джерел	51
Додаток А Тракткування сутності категорії депозит.....	55
Додаток Б Динаміка депозитів резидентів	56
Додаток В Побудова лінії тренду індикаторів депозитної діяльності.....	58

ВСТУП

Ефективність функціонування банківського сектору напряду залежить від депозитної діяльності банківських установ. Депозитні ресурси, які накопичуються в результаті проведення депозитних операцій банками, є джерелом нагромадження ресурсів у банківській системі. Залучення тимчасово вільних коштів клієнтів та їх розміщення на банківських депозитних рахунках дозволяє трансформувати їх у реальний капітал через здійснення кредитних, інвестиційних та інших операцій. Отже, такий процес сприяє забезпеченню потреб економіки необхідними ресурсами. З огляду на це, важливим питанням є дослідження сучасного стану ДО банків. Розробка економічно обґрунтованої ефективної ДД позитивно вплине на подальше зростання та покращення кількісних і якісних індикаторів діяльності БУ, формування клієнтської бази, а також на соціально-економічний розвиток країни через формування результативних показників банківського сектору.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження стану депозитних операцій вітчизняних банків та обґрунтування напрямків їх подальшого розвитку.

Досягаючи поставлену ціль необхідно вирішити певні завдання:

- дослідити економічну сутність, значення ДО банку та класифікаційні ознаки ДО;
- визначити особливості методичних основ аналізу ДО;
- здійснити оцінку сучасного стану вітчизняного ринку депозитних ресурсів України за 201-2023 рр.;
- обґрунтувати основні шляхи покращення організації ДО БУ.

Предметом кваліфікаційної роботи є процес організації ДО, а об'єктом виступає сукупність економічних відносин, які виникають у процесі організації ДО.

Під час написання роботи використовувалися наступні методи дослідження:

- метод теоретичного аналізу та систематизації (вивчення теоретичних основ організації ДО банку);

- статистичний аналіз, узагальнення, порівняння (проведення оцінки ДД банків);
- коефіцієнтний (оцінка ефективності ДД банку, що базується на розрахунку різних індикаторів, які відображають ефективність формування та управління депозитними ресурсами);
- графічний (наочність відображення різних аспектів ДД банку та їх взаємозв'язків).

Дослідження ключових питань бакалаврської кваліфікаційної роботи базується на наступних інформаційних джерелах: навчальних посібниках і підручниках, наукових працях, інтернет-ресурсах, статистиці грошово-кредитного ринку банківського сектору НБУ, статистиці фінансових ринків НБУ, даних Державної служби статистики.

Основний результат роботи: в теоретичній частині досліджено основні аспекти, що стосуються сутності, значення та організації депозитних операцій банку, надана класифікація депозитних операцій банківських установ; в роботі надано оцінку сучасного стану вітчизняного ринку депозитних ресурсів; були визначені проблеми та обґрунтовані напрямки покращення організації депозитних операцій банків, а саме на основі оцінки ефективності проведення депозитної діяльності була визначена концепція оптимізації депозитної діяльності банківських установ на сучасному етапі економічного розвитку, а також було здійснено прогнозування основних індикаторів депозитної діяльності банків на наступні три роки за допомогою програми MS Excel.

1 ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ, ЗНАЧЕННЯ ТА ВИДИ ДЕПОЗИТНИХ ОПЕРАЦІЙ БАНКУ

Одним із основних завдань кожної країни є забезпечення ефективного функціонування і розвитку банківської сфери, яка виступає ключовим складовим елементом фінансового ринку. Динамічність розвитку та стабільності функціонування вітчизняної економіки залежить від дієвості та довершеності банківського сектору. В сучасних умовах велике значення для ефективного розвитку банківської системи мають процеси, що пов'язані з формуванням ресурсної бази банківських установ. Це пояснюється тим, що наявність достатнього розміру грошових ресурсів сприяє здійсненню активних БО з метою максимізації прибутку БУ із врахуванням можливих ризиків.

Залучення грошових коштів, а потім їх подальше розміщення відносяться до основних форм діяльності банківських установ. До ресурсів БУ належать кошти, які знаходяться у її розпорядженні та використовуються нею з метою забезпечення її функціонування та отримання прибутку. Банки провадять різні операції щодо мобілізації ресурсів, які традиційно у науковій літературі класифікуються за трьома категоріями: власні, залучені та позикові (рисунок 1.1).

Структура ресурсної бази кожного банку є унікальною та залежить від рівня спеціалізації БУ, універсальності банківських операцій та інших факторів. При формуванні ресурсної бази банк перш за все повинен визначити сукупність цілей, зокрема отримання прибутку, відповідність вимогам регулюючих органів, забезпечення ліквідності, мінімізація витрат, адаптація до ринкових умов, цільові сегменти. Значна частка банківських ресурсів, а саме близько 85 % пасивів банків, формується під час процесу реалізації депозитних операцій, від ефективності організації яких залежить стійкість та ліквідність функціонування банків [11].

Банківські установи залучають вільні грошові кошти юридичних та фізичних осіб шляхом виконання депозитних операцій. Слово «депозит» є похідним від

латинського терміну – «depositum – що в перекладі означає «переданий на зберігання» [36].

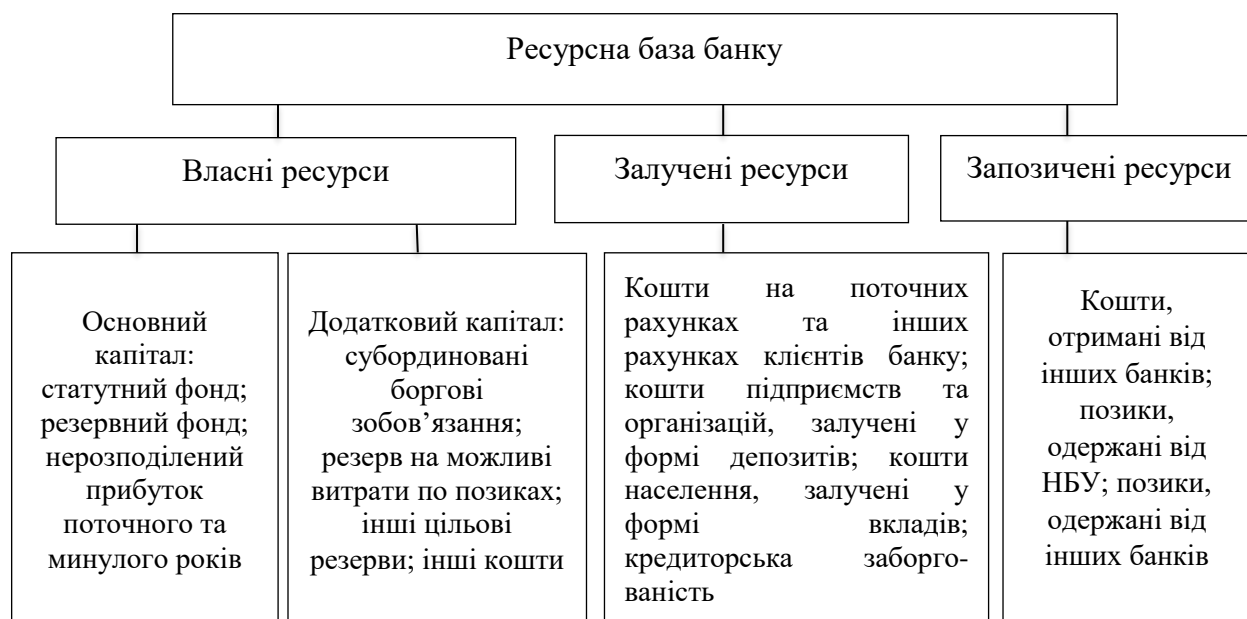

Рисунок 1.1 – Ресурсна база банківської установи [12]

У відповідності до чинного законодавства вклад (депозит) – це кошти в національній або у іноземній валюті, у безготівковій або готівковій формі, що були розміщені клієнтами у банківській установі на умовах договорів на встановлений (невизначений) термін зберігання і підлягають виплаті вкладникові відповідно до норм законодавства і умов договору [25]. Слід зазначити, що враховуючи існуючі формулювання у вітчизняному законодавстві, поняття «депозит» і «вклад» є тотожними.

При час дослідження сутності категорії «депозитна операція» ми прийшли до висновку, що не існує єдиного визначення даної дефініції і різні науковці мають власні бачення щодо її трактування (додаток А). На нашу думку під ДО слід розуміти операцію банку, під час проведення якої відбувається залучення коштів у клієнтів (юридичних, фізичних осіб) на договірних засадах, зокрема, під певний відсоток, на певний термін.

ДО банків належать до пасивних операцій, які визначають джерела коштів і характер зв'язків банку. Пасивні операції в значному ступені визначають умови,

форми, а також напрями використання банківських ресурсів, а саме склад та структуру активних операцій банківської установи.

Метою проведення ДО БУ є залучення грошових коштів як фізичних так і юридичних осіб для їх подальшого вкладання у активні операції, забезпечуючи підтримку рівня ліквідності для виконання зобов'язань, враховуючи економічні інтереси учасників ДО і формуючи стабільну ресурсну базу банку.

До основних принципів, на основі яких відбувається організація ДО належать:

- ДО мають сприяти отриманню прибутку БУ або формувати необхідні умови для отримання позитивного фінансового результату в майбутньому;

- під час організації ДО має бути забезпечена різноманітність суб'єктів ДО, а також пропозиція різних форм депозитів;

- в процесі проведення банківських операцій необхідно здійснювати забезпечення взаємозв'язку та взаємопогодження між депозитними і кредитними операціями за строками і розмірами;

- приділення особливої уваги строковим депозитам, які мають найбільший вплив на ліквідність балансу БУ;

- БУ має вживати заходів для подальшого розвитку банківських послуг і це передбачає залучення депозитів [11].

У наукових джерелах класифікація депозитів проводиться із використанням різноманітних критеріїв, включаючи тип та статус вкладників, валюту вкладу, строк його розміщення, види депозитних ставок, а також особливості нарахування та сплати відсотків за депозитом. Основні класифікаційні ознаки депозитів наведені на рисунку 1.2.

Серед зазначених класифікаційних ознак, до найбільш суттєво впливових, які враховуються при залученні банківських ресурсів, належать ознаки, які умовно можна поділити на 3 групи: за умовами і порядком розміщення коштів у банках, за категоріями вкладників та за видами валютних цінностей.

У відповідності до Положення НБУ [24] виокремлюють депозити на вимогу та строкові, і це треба враховувати при здійсненні планування та проведення

активних операцій. Депозит на вимогу представляє собою кошти (банківські метали), які залучаються банком від вкладника або надійшли для вкладника на умовах видачі депозиту на першу його вимогу, а депозит строковий – це грошові кошти (банківські метали), що залучаються БУ від вкладника або надійшли для нього на умовах повернення вкладу зі спливом терміну, який зазначений у договорі.

Рисунок 1.2 – Класифікаційні ознаки банківських депозитів [11]

Депозити до запитання використовуються з метою проведення поточних розрахунків клієнта із його контрагентами. На вимогу вкладника грошові кошти із поточного рахунка у будь-який час можуть бути вилучені шляхом видачі готівки чи виконання платіжних вимог. Відкриття даних депозитів відбувається за

ініціативою вкладників. Негативними характеристиками депозитів до запитання для власників рахунків є низькі відсоткові ставки за ними, а для БУ є наявність високого ступеня нестабільності, а саме потенційна можливість вилучення клієнтом коштів із рахунку [4].

Що стосується строкових депозитів, то відсоткова ставка за ними залежить від строку та виду вкладу, а також рівня облікової ставки НБУ, динаміки змін ставок на грошовому ринку тощо [7]. Дані вклади оформляються за допомогою договору вкладу між БУ та клієнтом і в ньому зазначаються всі основні аспекти взаємодії сторін: їх права та обов'язки, ступінь відповідальності щодо дотримання умов договору, а також порядок вирішення спірних питань.

У депозитній угоді зазначається дата внесення коштів, обсяг депозиту, форма зарахування грошових коштів на депозитний рахунок, процентна ставка за користування депозитом, періодичність сплати процентів, порядок повернення депозитних коштів та процентів після закінчення строку зберігання грошових коштів, права, зобов'язання і відповідальність всіх учасників тощо. У разі якщо клієнт захоче змінити обсяг вкладу, то він має можливість розірвати депозитну угоду та здійснити оформлення свого строкового вкладу на оновлених умовах.

До різновидів строкових депозитів належать депозитні та ощадні сертифікати. Депозитний сертифікат – цінний папір, який емітується БУ з метою залучення грошових коштів і засвідчує депонування клієнтом певного обсягу грошей на визначений термін і надається юридичним особам. Призначенням ощадних сертифікатів громадян є накопичення грошових заощаджень. Вони не є неемісійними цінними паперами, існують у паперовій формі і дохід за ними виплачується в момент пред'явлення сертифікату для оплати в БУ.

Відповідно до класифікаційної ознаки «категорія вкладників», депозити в узагальненому вигляді, можна поділити на депозити фізичних і юридичних осіб, а також депозити БУ і небанківських фінансових установ. Дані депозити можна ще охарактеризувати за такими критеріями: форма власності клієнта, обсяг доходів, місце реєстрації, сфера економічної діяльності тощо.

Класифікуючи депозити за видами валютних цінностей їх поділяють на дві основні категорії, а саме у грошовій формі та у банківських металах. Депозити у грошовій формі базуються на грошових коштах у національній або іноземній валютах. Також виокремлюють мультивалютні депозити. Що стосується депозитів у банківських металах, то вони ґрунтуються на таких металах як золото, срібло або платина, що зберігаються у банку.

У діяльності БУ застосовують три методи визначення днів для розрахунку процентів за депозитами (рис. 1.3).

Рисунок 1.3 – Методи для розрахунку відсотків за депозитами [7]

Незалежно від методу розрахунку процентів під час визначення кількості днів депозиту треба враховувати перший день, але не потрібно враховувати останній день депозитного вкладу.

Під час проведення ДО можуть виникати різноманітні ризики, серед яких основними є:

- строковий ризик, який пов’язаний із зняттям вкладу перед закінченням строку депозиту, що зазначений в договорі, а це в свою чергу має негативний вплив на платоспроможність БУ;
- ризик зміни процентної ставки, може виникати у разі домовленості про твердий процент при відсоткових ставках, які швидко змінюються;
- валютний ризик, який виникає коли у БУ є зобов’язання щодо виплатити вкладу в іноземній валюті, але при цьому відбувається девальвація гривні [4].

В процесі здійснення ДО відбуваються дії, що зазначені на рисунку 1.4.

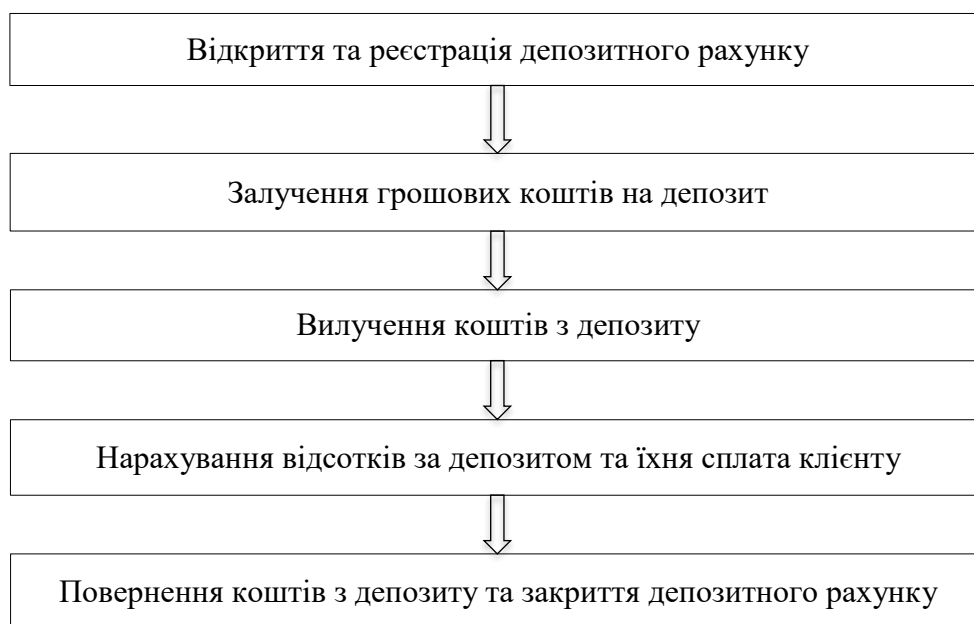

Рисунок 1.4 – Основні етапи здійснення ДО [2]

Кожна БУ визначає самостійно як провадити депозитну діяльність враховуючи політичну та соціально-економічну ситуацію в країні. Важливою передумовою ефективної реалізації депозитної діяльності банку є визначення та рахування дії факторів, що на неї впливають (рис. 1.5).

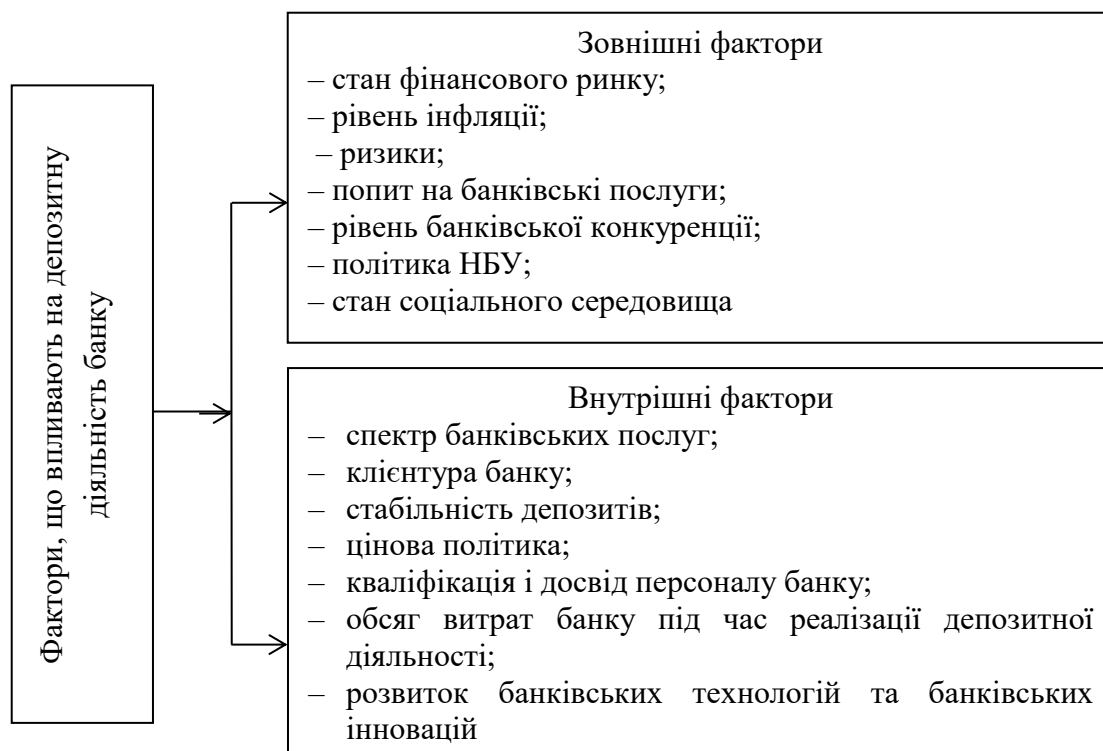

Рисунок 1.5 – Фактори, що впливають на ДД БУ [31]

Всі фактори можна поділяються на зовнішні та внутрішні і вони спільно визначають обсяги і умови ДД банку. Також фактори впливу щодо залучення депозитів можна охарактеризувати за характером їх впливу під час здійснення діяльності БУ на прямі та опосередковані. На рівень довіри клієнтів напряду впливають прямі фактори. Непрямі фактори, у свою чергу, можуть негативно впливати на рівень надійності БУ, обмежуючи їх здатність виконувати зобов'язання перед вкладниками. Це може призвести до ситуацій, коли клієнти не отримують повернення своїх вкладів, а також до дострокового вилучення своїх грошових коштів або до звернення клієнтів до інших банків. До економічних наслідків даних чинників можна віднести формування недостатньо раціональної структури депозитних ресурсів БУ і це вплине на збільшення обсягу фінансових втрат, а також формування негативного іміджу БУ, яка неефективно здійснює роботу із клієнтськими коштами [31]. Депозитна діяльність БУ характеризується високим рівнем ризику для споживачів банківських послуг. Тому, нормативно-правове регулювання відносин між вкладниками та БУ має важливе значення і це пов'язано з тим, що нормативно-правові акти регламентують питання пов'язані з правами та обов'язками, а також їх можливості як БУ, так і клієнтів. Ключові положення щодо ДО БУ зазначені у Цивільному та Господарському кодексах України [8, 32], а також у відповідних нормативно-правових актах, що стосуються банківської сфери (рис. 1.6). Забезпечення банками гарантування недоторканості переданих їм коштів клієнтами має велике значення для підвищення зацікавленості у вкладах. Досягнути цього можна шляхом страхування депозитів. На сьогоднішній день, в Україні за рахунок вкладів БУ сформовано Фонд гарантування вкладів фізичних осіб (ФГВФО), основним завданням якого є захист прав фізичних осіб, які є вкладниками банків, що здійснюють внески до фонду. Ефективність діяльності ФГВФО залежить від сформованої ресурсної бази. Основними джерелами фінансових ресурсів ФГВФО є: первинний внесок, що здійснюється учасниками Фонду; внески, що здійснюються учасниками Фонду у відповідності до встановленої регулярності; доходи, отримані від інвестування коштів Фонду в державні цінні папери; доходи у вигляді процентів, що нараховані за залишками

грошових коштів на рахунках Фонду, які були відкриті у НБУ; кредитів, що були залучені від НБУ; інші джерела, які не заборонені чинним вітчизняним законодавством [19].

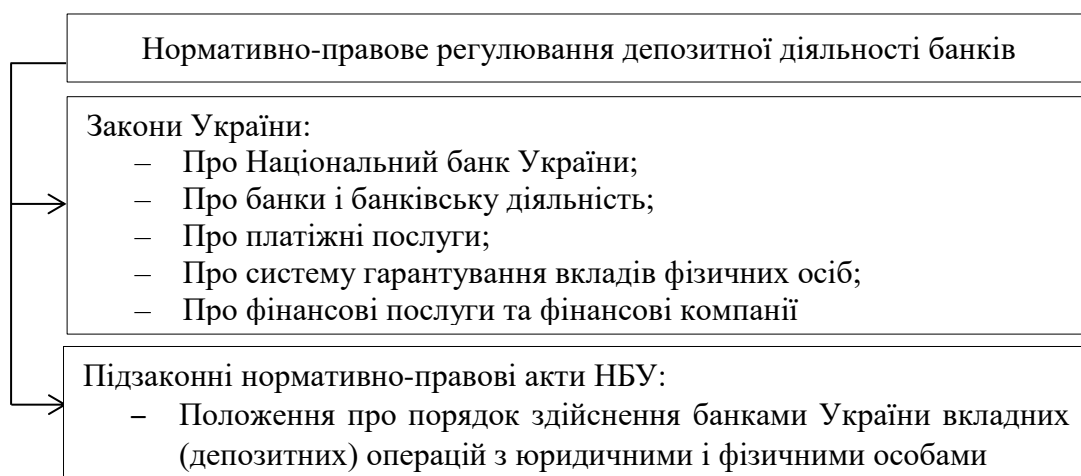

Рисунок 1.6 – Нормативно-правові акти, які регулюють надання БУ ДО [24, 25, 26, 27, 28, 29]

Отже, ефективна організація депозитної діяльності БУ має важливу роль в процесі забезпечення її надійності та фінансової стабільності, а також сприяє формуванню необхідного рівня платоспроможності і ліквідності.

Ключові завдання ФГВФО наведені на рисунку 1.7.

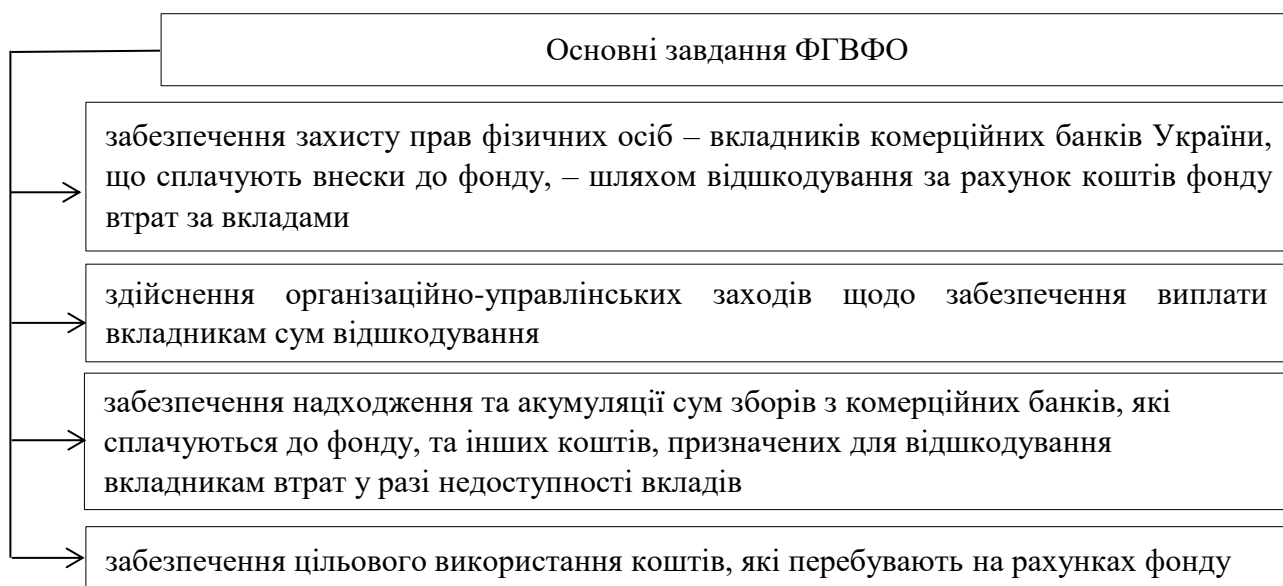

Рисунок 1.7 – Основні завдання ФГВФО [4]

2 МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ ДЕПОЗИТНИХ ОПЕРАЦІЙ БАНКІВ

Для ефективного функціонування банківського сектору в майбутньому важливим є аналіз депозитної діяльності БУ. Депозитна активність являє собою ключовий напрям функціонування банку, а отже виникає необхідність проведення оцінки як основних індикаторів ДД, так і характеру взаємозв'язку впливу макроекономічного стану країни на динаміку показників, пов'язаних із залученням грошових ресурсів.

ДО відіграють велику роль в процесі функціонування БУ, тому що від їх складу, структури та ефективності проведення залежить рівень ліквідності банку, а також рентабельності. Основною метою аналізу ДО є визначення індикаторів на основі яких проводиться об'єктивне оцінювання стану, структури ДО та ефективності їх впровадження.

Основні завдання аналізу ДО включають:

- проведення об'єктивного аналізу стану і структури ДО, динаміки їх змін, індикаторів ефективності використання;
- визначення причин та факторів, які сформували поточний стан ДО та призвели до отриманих результатів;
- виявлення основних проблем, які пов'язані з організацією ДО;
- обґрунтування рекомендацій щодо удосконалення процесу організації ДД банку.

Проведення аналізу ДД має відповідати наступним вимогам:

- науковості – аналіз має бути проведений базуючись на науково-обґрунтованих методиках;
- ефективності аналітичних досліджень;
- вчасності та адекватності аналізу – аналіз має бути проведений досягаючи певної мети і вирішення проблем;

- ефективного розподілу обов'язків під час здійснення аналізу між окремими виконавцями, що має сприяти ефективному використанню робочого часу спеціалістів та комплексності оцінки;

- багатовеуторності застосування методик аналізу, що дозволяють порівнювати показники різних банків (підрозділів) і т. д. [6].

Аналіз ДО відбувається на основі застосування таких методів:

- метод порівняння при проведенні ДО – це аналітичний підхід, що полягає у порівнянні різних аспектів депозитних угод, таких як оцінка ступеня виконання плану; порівняння фактичних індикаторів із показниками минулих періодів; порівняння показників даної БУ банку із показниками банків-конкурентів; порівняння кінцевих результатів діяльності БУ до та після впровадження новацій. Слід зазначити, що горизонтальний метод аналізу є складовою частиною методу порівняння і передбачає проведення порівняння показників ДО звітного року із попередніми роками. При здійсненні співставлення індикаторів базового і звітного періодів відбувається розрахунок їх зміни. Вертикальний метод аналізу також є складовим елементом методу порівняння і передбачає порівняння між собою у межах одного звітного періоду окремих показників. Даний підхід дає можливість аналізувати структуру та її динаміку;

- метод групування – націлений на дослідження економічних явищ у їх взаємозв'язку, допомагає виявити закономірності, а також вплив окремих факторів на показник, який досліджується. Депозити можуть групуватися за термінами, валютою, відсотковою ставкою та групами клієнтів;

- коефіцієнтний метод націлений на розрахунок коефіцієнтів, які розраховуються на основі даних фінансової звітності;

- графічний метод є аналітичним підходом, при якому дані наводяться у вигляді візуальних зображень і він дозволяє зробити дані більш доступними і зрозумілими для аналізу, а також виявлення тенденцій або зв'язків між різними параметрами. Даний метод допомагає більш ефективно здійснювати аналіз банківської діяльності;

– метод табличного відображення даних застосовується при наданні результатів аналізу у таблицях. Він дозволяє систематизувати дані і надає можливість легко порівнювати значення між різними індикаторами або термінами. Таблиці є потужним інструментом для організації та візуалізації даних, що допомагає зробити аналіз більш зрозумілим, ефективним та простежуються взаємозв'язки між індикаторами, які досліджуються.

Алгоритм проведення аналізу ДД вітчизняних банків подано на рисунку 2.1.

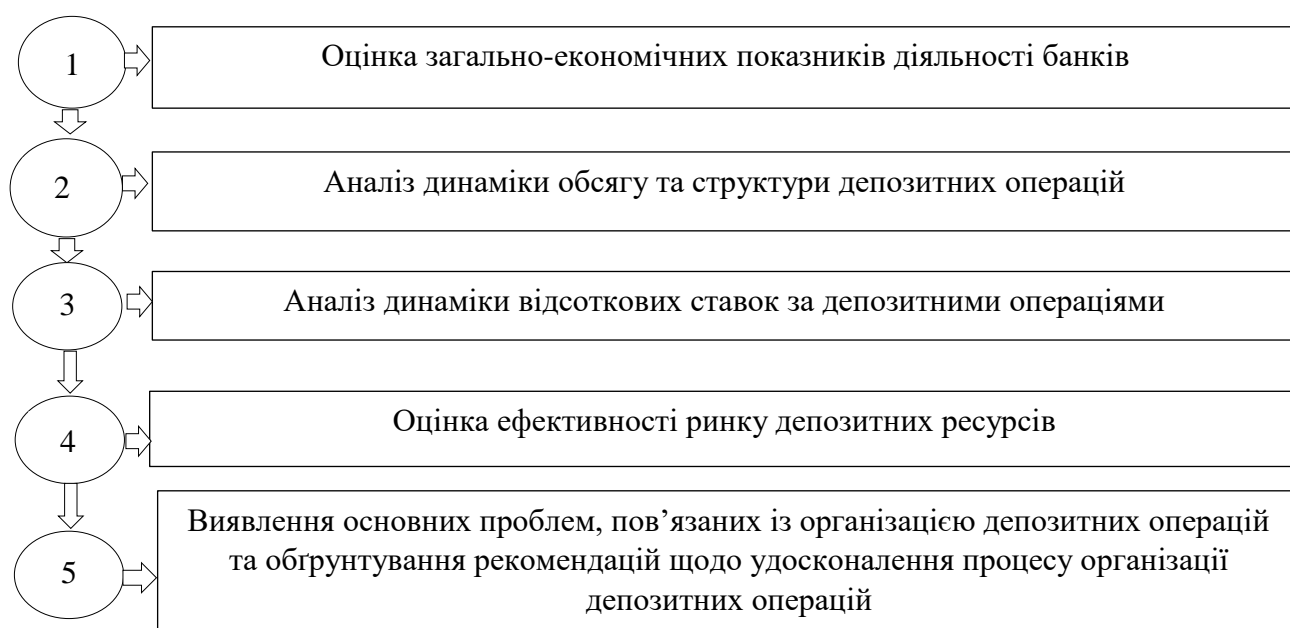

Рисунок 2.1 – Алгоритм проведення аналізу ДД банків України

На першому етапі передбачено проведення оцінки загальноекономічних показників діяльності банків, що включає аналіз різних аспектів їх фінансової діяльності, зокрема динаміку активів, пасивів, ліквідності, рентабельності та взаємозв'язків з економічним середовищем.

Аналіз динаміки обсягу та структури ДО дозволяє отримати важливі відомості щодо їх тенденцій. Так, аналіз зміни обсягу ДО відображає тенденції в їх розвитку протягом певного періоду часу. Це дає можливість виявити зміни в попиті на депозитні послуги, а також підготувати стратегії відповідно до цих тенденцій. Аналіз структури ДО дозволяє оцінити, які типи депозитних продуктів є найбільш

популярними серед клієнтів і яким чином можуть змінюватися їх уподобання з часом. На основі аналізу динаміки обсягу та структури ДО можна розробити прогнози щодо майбутнього розвитку цього сегменту у банківській діяльності, що допомагає у плануванні стратегій розвитку БУ.

На третьому етапі відбувається аналіз динаміки процентних ставок за ДО, які є важливим інструментом для розуміння ринкових тенденцій та прийняття відповідних стратегічних рішень банку. Так, дослідження та аналіз зміни процентних ставок за конкретний період часу допомагає зрозуміти тенденції у розвитку ринку та визначити чинники, які впливають на дані ставки. Також аналіз динаміки процентних ставок дозволяє визначити, які ставки пропонують інші БУ і порівняти їх з власними. Такі дії допоможуть банкам приймати рішення щодо оцінки їх конкурентоспроможності. Дослідження динаміки процентних ставок допомагає визначити загальні тенденції ринку, зокрема зміну цінової політики БУ, реакцію на монетарну політику НБУ, а також вплив змін у макроекономічному середовищі.

Четвертий етап передбачає проведення оцінки ефективності ринку депозитних ресурсів. Оцінка ефективності ринку депозитних ресурсів допомагає БУ визначити оптимальні стратегії з метою залучення та управління даними ресурсами, досягти цілі та забезпечити стійкість фінансового розвитку. ДД банків відбувається під впливом як макро- та і мікрочинників. Зміни під час її розвитку обумовлені специфікою макросередовища загалом, зокрема макроекономічною стабільністю в країні. Так, ДД банків перебуває під впливом зовнішніх чинників, які проявляються у формі макроекономічних індикаторів, зокрема облікова ставка НБУ, розмір ВВП, темп інфляції, тощо.

З одного боку, економічна ситуація в країні визначає попит на депозитні кошти, що впливає на потребу в кредитних ресурсах, а з іншого боку, макроекономічні фактори мають вплив на функціонування банків та успішність їх депозитної діяльності [34].

Система основних показників, що визначають ефективність ринку депозитних ресурсів наведені на рисунку 2.2.

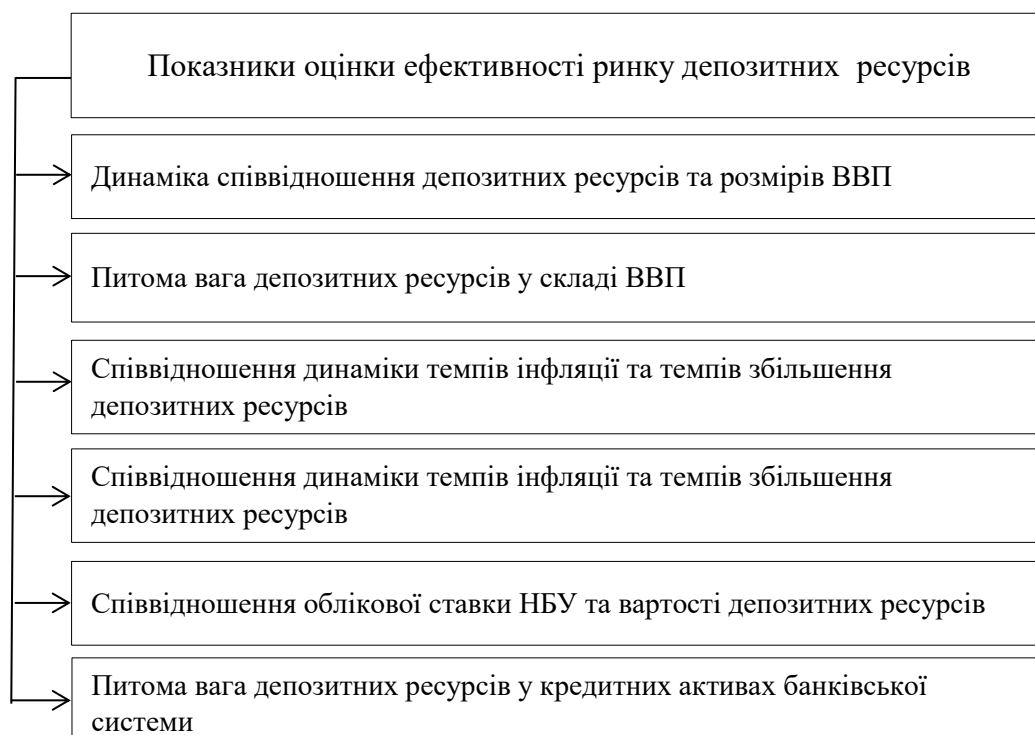

Рисунок 2.2 – Показники оцінки ефективності ринку депозитних ресурсів в Україні [34]

Базуючись на проведених дослідженнях ДД банків, фахівці мають можливість визначити вірогідні ризики з метою нівелювання їх негативного впливу.

На заключному етапі передбачено встановлення ключових проблем, пов'язаних із організацією ДО та проведення обґрунтування рекомендацій націлених на покращення цього процесу. Після того як будуть виявлені проблемні питання щодо організації ДО необхідно розробити та обґрунтувати напрями удосконалення процесу організації ДО. Дані пропозиції можуть стосуватися наступних аспектів: покращення конкурентоспроможності, підвищення рівня задоволеності клієнтів, максимізація прибутковості, адаптація до змін на ринку, мінімізація ризиків.

Отже, проведення систематичного аналізу провадження ДО дозволить покращити діяльність БУ, а також підвищити рівень ліквідності, прибутковості та конкурентоспроможності.

3 ОЦІНКА СУЧАСНОГО СТАНУ ВІТЧИЗНЯНОГО РИНКУ ДЕПОЗИТНИХ РЕСУРСІВ

Депозитні ресурси БУ є головним джерелом наповнення їх ресурсної бази та відображаються у пасивах банків. Спочатку розглянемо загальні показники функціонування банківської сфери України за 2019-2023 рр. (табл. 3.1).

Таблиця 3.1 – Загальні показники функціонування банківської системи України за 2019-2023 рр., млрд. грн. [21]

Показник	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Відхилення 2023 р. до 2019 р.
Кількість банків, шт.	75	73	71	67	63	-12
Пасиви	1493,3	1822,8	2053,2	2351,7	2942,8	1449,5
в т.ч.:						
капітал	199,9	209,4	255,5	215,9	296,8	96,9
частка у пасивах,%	13,39	11,49	12,44	9,18	10,09	-3,3
зобов'язання	1293,4	1613,4	1797,7	2135,8	2646,0	1352,6
частка у пасивах,%	86,61	88,51	87,56	90,82	89,91	3,3
із них:						
кошти клієнтів	1077,2	1363,1	1526,7	1876,0	2406,2	1329,0
частка у зобов'язаннях,%	83,28	84,49	84,93	87,83	90,94	7,66
Чистий фінансовий результат	58,4	39,8	77,3	22,0	86,5	28,1

За період 2019-2023 рр. банківська система Україна характеризувалася досить позитивними динаміками щодо свого функціонування. Так, за досліджуваний період кількість банків скоротилася на 12 шт. або на 16 %, і на кінець 2023 року їх кількість складала 63 установи. Тобто, наразі залишилися функціонувати лише ті БУ, які досить швидко змогли адаптуватися до трансформацій, що в останні роки відбувалися у банківській сфері, та до економічних, політичних і воєнних змін, які характерні для періоду аналізу (пандемія COVID-19, воєнний стан в Україні, скорочення банківського капіталу, особливо з іноземним російським походженням, запровадження нових стандартів банківського регулювання та нагляду відповідно до вимог директив ЄС тощо).

Досить швидкими темпами банки нарощували пасиви, які формуються за рахунок власних, залучених і запозичених коштів. Так у 2023 р. їх обсяг становив

2942,8 млрд. грн., що майже у 2 рази більше ніж у 2019 р. Відмічаємо також позитивну тенденцію до зростання капіталізації банків, за рахунок власних ресурсів (на 96,9 млрд. грн. за період аналізу). Однак, найбільший приріст ресурсів, а саме на 1352,6 млрд. грн., банківська система отримала в результаті збільшення обсягів банківських зобов'язань, з 1293,4 млрд. грн. у 2019 р. до 2646,0 млрд. грн. у 2023 р. При цьому частка зобов'язань у структурі пасивів за 2019-2023 рр. коливалася в межах від 86,61 % до 90,82 %.

Значний обсяг зобов'язань банків складають залучені ресурси у формі депозитів юридичних, фізичних осіб і небанківських фінансових установ, що дозволяє БУ забезпечувати розвиток активних операцій та підтримувати кредитні та інвестиційні потреби суб'єктів економіки. Варто зауважити, що кошти клієнтів у складі зобов'язань банків у 2023 р. становили 2406,2 млрд. грн. (або 90,94 % суми зобов'язань), що на 1329,0 млрд. грн. або на 123,4 % перевищує значення даного показника за 2019 р.

В цілому воєнні події в Україні мали негативний вплив на діяльність банківської системи, але запровадження дієвої системи заходів НБУ по забезпеченню її стабільного функціонування, в т.ч. направлених на мінімізацію наслідків воєнної ситуації, дозволили стабілізувати діяльність банків, розширити різноманітні Фінтех технології та послуги у роботі з клієнтами. Тому банківський сектор за період аналізу залишався досить фінансово стабільним та характеризувався достатнім рівнем прибутковості. Однак, у 2022 р. сума чистого прибутку становила найменше значення за період аналізу – 22 млрд. грн., а у 2023 р. її розмір зріс на 64,5 млрд. грн. і досяг свого максимального значення 86,5 млрд. грн.

Тепер перейдемо до аналізу сучасного стану формування депозитних ресурсів у банківській сфері. Банківська діяльність напряму залежить від обсягу залучених ресурсів клієнтів, які є головним джерелом формування доходів банків та виступають способом накопичення додаткових коштів у банківську сферу в цілому. Наявність значних депозитних послуг та продуктів, що пропонуються вітчизняними банками дозволяє здійснювати залучення тимчасово вільних коштів

різних суб'єктів економіки, розміщувати їх на строкові рахунки у БУ у формі вкладів, що призводить до формування значного інвестиційного ресурсу, необхідного для потреб реального та фінансового секторів і перетворює кошти на капітал.

Проаналізуємо показники динаміки ДД банків України у розрізі резидентів за період 2019-2023 роки (табл. 3.2).

Таблиця 3.2 – Обсяги депозитів резидентів, залучених банківськими установами України за період 2019-2023 роки, млн. грн. [18]

Показник	Рік					Відхилення (+,-) 2023р. до 2019 р.
	2019	2020	2021	2022	2023	
Загальний обсяг депозитів резидентів	1071666	1348130	1503909	1893851	2395074	1323408
Абсолютне відхилення до попереднього року	138699	276464	155779	389942	501223	362524
Темпи приросту до попереднього періоду, %	14,9	25,8	11,6	25,9	26,5	11,6

Наведені дані свідчать, що обсяг депозитних коштів, які знаходилися в обігу у банківській системі, в абсолютному вимірі мав позитивну та стійку тенденцію до зростання. В цілому за 2019-2023 рр. сума депозитних ресурсів зросла на 1323408 млн. грн. або 123,49 %, а найбільший приріст коштів клієнтів у сумі 501223 млн. грн., або 26,5 % відмічався у 2023 р. у порівнянні з 2022 р. Варто зауважити що тенденція до збільшення обсягу залучених ресурсів зберігається і у періоди воєнної агресії росії. Темпові показники зміни динаміки залишків депозитних коштів резидентів на рахунках в банках засвідчили нестійкі хвилеподібні коливання. При цьому найменший обсяг приросту коштів клієнтів було зафіксовано у 2021 р на рівні 11,6 % і у 2019 р. – 14,9 %. Це пов'язано із пандемією COVID-19 та низькою вартістю депозитних ресурсів у банківську сферу.

Важливим напрямком аналізу є дослідження обсягу та структури депозитних ресурсів резидентів України у розрізі секторів економіки.

Показники наведені на рисунку 3.1 підтверджують загальну зміну обсягів депозитів у сторону зростання за всіма секторами економіки.

Найбільші значення обсягів депозитних вкладів відмічалися серед домашніх господарств та недержавних корпорацій, що обслуговують домогосподарства (НКОДГ).

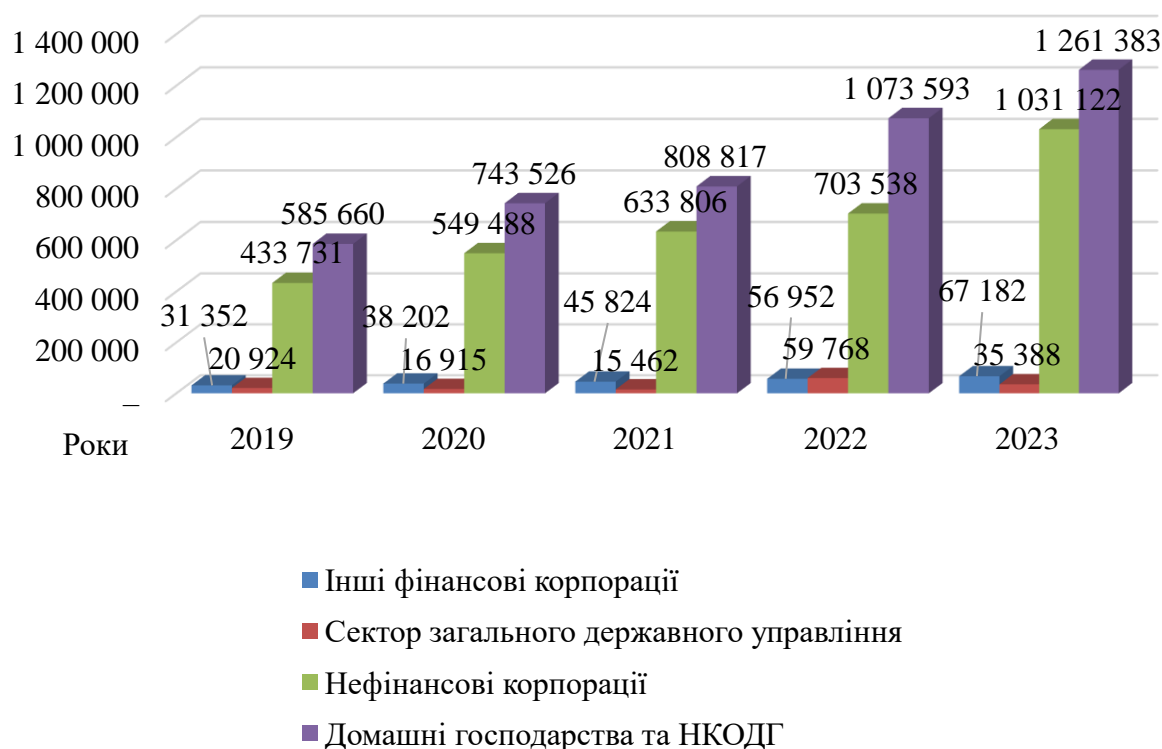

Рисунок 3.1 – Динаміка обсягів депозитів резидентів за секторами економіки в Україні за період 2019-2023 рр., млн. грн. [18]

Так, у 2023 р. їх сума зросла до 1261,4 млрд. грн., що на 675,7 млрд. грн. більше ніж у 2019 р. або на 115,4 %. Значне зростання депозитних ресурсів можна відмітити і за сектором нефінансових корпорацій. За досліджуваний період аналізу їх обсяг зріс на 597,4 млрд. грн. або у 2,4 рази. Більш меншими темпами зростання характеризувалися такі сектори економіки як загального державного управління (ЗДУ) – на 35,8 млрд. грн. та інші фінансові корпорації – лише на 14,5 млрд. грн.

Що стосується темпових показників зміни обсягів депозитів резидентів клієнтів банків, за секторами економіки (рис. 3.2), то ситуація дещо відмінна від абсолютних показників. Так, більш стабільними змінами до зростання в середньому за 5 років характеризувалися такі сектора як: нефінансовий

корпоративний сектор – темп приросту депозитів становив 46,6 %; інші фінансові корпорації – 18,0 % та домогосподарства і НКОДГ – 17,5 %.

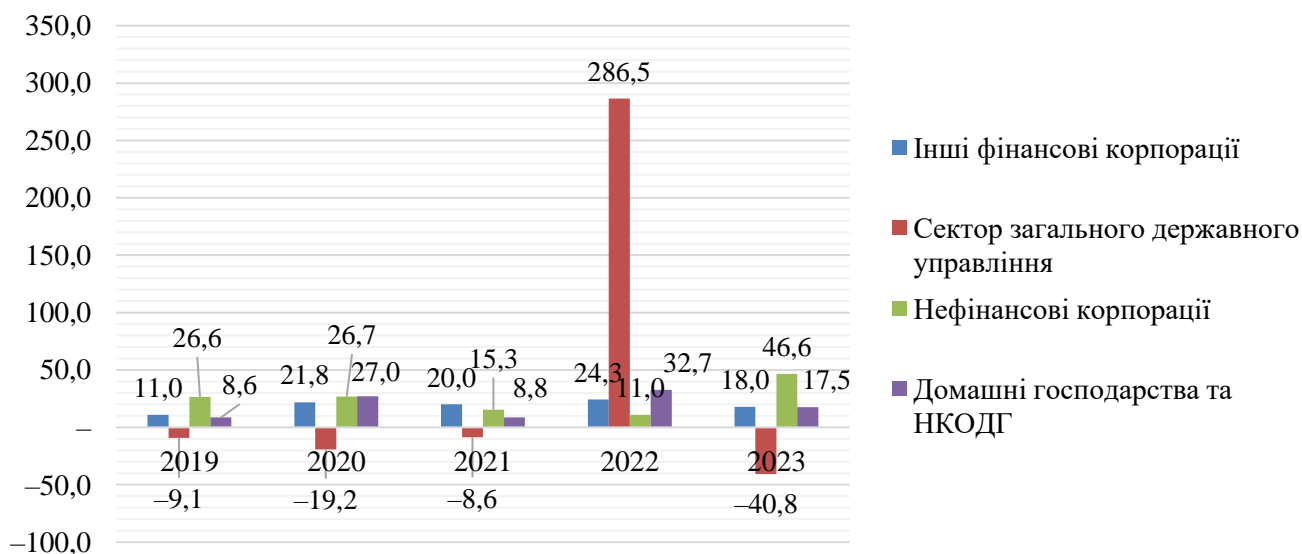

Рисунок 3.2 – Динаміка зміни темпових показників обсягів депозитів резидентів у розрізі секторів економіки в Україні за 2019-2023 рр., % [18]

Незважаючи на максимальний рівень приросту коштів у сектор загального державного управління у 2022 р. до 286,5 % (що було пов'язано із накопиченням коштів на депозитах від МФО, які надійшли в Україну як міжнародна фінансова допомога), за іншими роками у даному секторі відбувся значний відтік депозитних коштів.

Дані наведені на рис. 3.3 лише підтверджують тенденції у зміні абсолютних показників залишків коштів на банківських депозитних рахунках різних суб'єктів економіки. Лідером за обсягами заощаджень залишають фізичні особи, питома вага яких у загальній структурі депозитів у середньому за період 2019-2023 рр. становила 54,59 %. Слід відмітити, що депозити домогосподарств є головним джерелом формування ресурсної бази на рівні банківської системи. Наявність коштів на депозитних рахунках дозволяє громадянам підтримувати достатній рівень ліквідності власних зобов'язань та в умовах високого рівня інфляції зберегти власні накопичення.

Кошти суб'єктів господарювання, які акумулюються через банківську систему, також є достатньо вагомими, і в середньому в Україні становили 40,72 %

депозитного ресурсу банків. І на відміну від коштів фізичних осіб, частка яких у 2023 р. зменшилася у порівнянні з 2022 р. на 4,02 в.п, питома вага юридичних осіб за даний період мала збільшення на 5,9 в.п. у порівнянні з 2022 р.

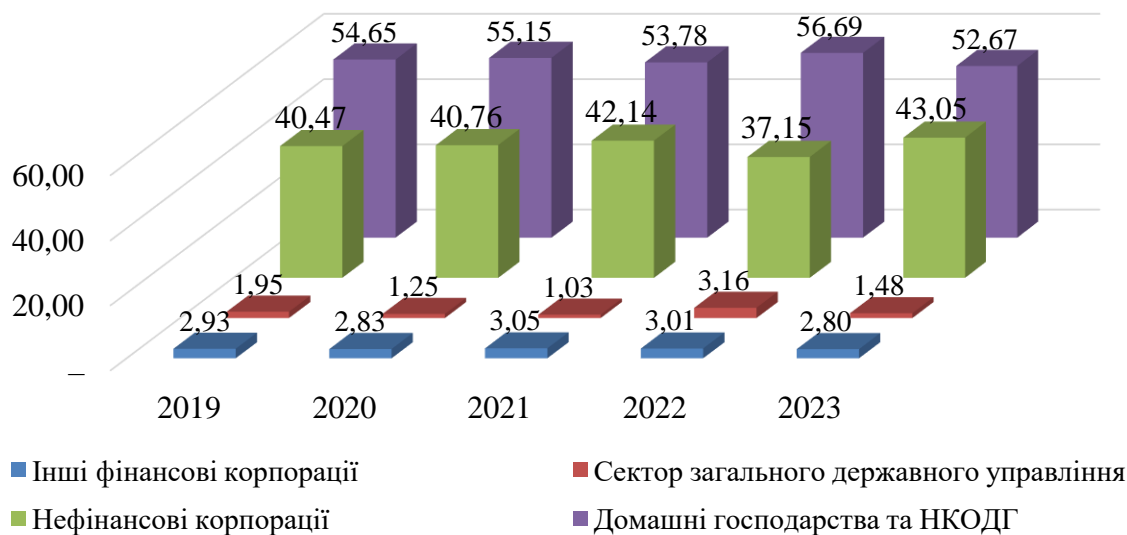

Рисунок 3.3 – Структура обсягів депозитів резидентів у розрізі секторів економіки в Україні за 2019-2023 рр., % [18]

Інші фінансові корпорації, попри тенденцію до зростання, у структурі депозитів в середньому мали 2,92 % від загального обсягу заощаджень, а на сектор ЗДУ припадало лише 1,77 %.

Далі розглянемо обсяг і структуру депозитних ресурсів резидентів банківської сфери України за строками погашення і за видами валют за досліджуваний період (табл. 3.3, рис. 3.4-3.5).

Аналізуючи обсяг депозитних ресурсів за термінами розміщення, можна зауважити на тому, що за весь період аналізу зберігалася загальна тенденція до зростання тільки коштів до запитання (на вимогу). У 2019 р. їх сума в абсолютному значенні становила 590541 млн. грн., а станом на кінець 2023 р. вона зросла на 1022883 млн. грн. або у 2,7 рази. У структурі депозитів за строками погашення дана група займала найбільшу питому вагу, яка коливалася від 55,1 % до 72,44 % від загальної суми вкладів.

Таблиця 3.3 – Показники обсягу та структури депозитів резидентів за строками погашення та у розрізі видів валют за 2019-2023 рр. [18]

Рік	Сума, млн грн	Абсолютне відхилення, млн грн	у т.ч. за строками погашення							
			на вимогу		до 1 року		від 1 до 2 років		понад 2 років	
			сума, млн грн	частка, %	сума, млн грн	частка, %	сума, млн грн	частка, %	сума, млн грн	частка, %
Загальний обсяг депозитів										
2019	1071666	-	590541	55,10	348542	32,52	108142	10,09	24442	2,28
2020	1348130	1323408	805964	59,78	395726	29,35	129862	9,63	16578	1,23
2021	1503909	1046944	1007206	66,97	250297	23,30	128628	8,55	17678	1,18
2022	1893851	891166	1371927	72,44	390842	20,64	116046	6,13	15037	0,79
2023	2395074	501223	1613424	67,36	667327	27,86	96296	4,02	18027	0,75
в т.ч. у національній валюті										
2019	642711	-	375372	58,40	214974	33,45	48168	7,49	4197	0,65
2020	840189	991387	519390	61,82	250878	29,86	65570	7,80	4350	0,52
2021	1017032	793909	682302	67,09	245916	24,18	84150	8,27	4665	0,46
2022	1209957	617065	886403	73,26	242223	20,02	77579	6,41	3752	0,31
2023	1634098	424140	1107431	67,77	461213	28,22	58461	3,58	6993	0,43
в т.ч. в іноземній валюті										
2019	428955	-	215169	50,16	133567	31,14	59974	13,98	20245	4,72
2020	507941	332022	286574	56,42	144848	28,52	64292	12,66	12228	2,41
2021	486876	253055	324904	66,73	104481	21,46	44478	9,14	13013	5,67
2022	683894	274100	485524	70,99	148619	21,73	38466	5,62	11285	1,65
2023	760977	77083	505993	66,49	206114	27,09	37835	4,97	11034	1,45

Строкові кошти як за обсягами так і за структурою не мали чіткої тенденції до змін і постійно коливалися по роках. Так, вклади до 1 року у 2023 р. зросли на 318785 млн. грн. або на 191 % в порівнянні з 2019 р., що свідчить про бажання юридичних і фізичних осіб примножувати свої кошти, але не на довготривалій основі. В середньому за 5 років частка депозитів до 1 року знаходилася на рівні 26,73 % , але характеризувалася зниженням рівня даного показника по роках. Що стосується депозитних вкладів від 1 до 2 років, то їх обсяги починаючи із 2020 р. значно зменшувалися і у 2023 р. залишки коштів становили лише 96296 млн. грн., що на 11846 млн. грн. менші ніж у 2019 р. Питома вага вкладів резидентів від 1 до 2 років мала стрімку тенденцію до скорочення. У 2023 р. вона становила 4,02 % від загальної суми вкладів, і у порівнянні з 2019 р. зменшилася більше ніж у 2,5 рази. Незначна частина банківських вкладів клієнтів знаходиться на рахунках понад 2 років. В середньому за період аналізу їх сума становила 18352 млн. грн., а частка у загальній структурі коливалася у межах 2,28–0,75 % (відбувалося її зниження по роках).

Наочно дані тенденції можна прослідкувати на рис. Б.1-Б.2 (додаток Б).

Отже, у депозитному портфелі банків України відмічаємо значне зростання поточних депозитів, та в останні 2 роки депозитів до 1 року, при цьому обсяги та частка строкових депозитів суттєво скорочувалися в залежності від строків розміщення коштів.

Важливо також відмітити зміни залишків коштів на депозитних рахунках резидентів у розрізі валют, що наочно підтверджується даними наведеними на рис. Б.3 (додаток Б). Незважаючи на зростання обсягів депозитних коштів клієнтів за 2019-2023 рр. як за національною так і іноземною валютами, в цілому можна відмітити, що вклади у національній валюті перевищували суму депозитів в іноземній валюті. При цьому якщо у 2019 р. співвідношення між видами валют становило 60:40, то у 2023 р. 68:32 – на користь вкладів у національній валюті.

Аналізуючи темпові показники нарощення депозитів у розрізі валют, варто зауважити, що у 2019-2021 рр. зміна темпів приросту депозитів у національній валюті значно перевищували темпи приросту депозитних ресурсів у іноземній валюті. Повномасштабна війна на території України сприяла зростанню попиту на доларові депозити. Так у 2022 р. темп приросту депозитів в іноземній валюті у порівнянні до 2021 р. становив 40,5 %, а за депозитами у національній валюті лише 19 %. А у 2023 р. сталося навпаки приріст коштів у гривневому еквіваленті становив 35,1 %, а в іноземній валюті знизився до 11,3 %. Отже, таку ситуацію можна пояснити тим, що вітчизняні клієнти до війни більш охоче вкладали кошти на доларові депозити. Але в умовах воєнного стану відбулася зміна особистих пріоритетів вкладників, і незважаючи на зниження процентних ставок за депозитними вкладками, власники для збереження та знецінення власних коштів, їх нарощення та можливості швидкого використання почали більше вкладати кошти у гривневі депозити.

Структура обсягу депозитних коштів резидентів за видами валют у банківській сфері України за 2019-2023 рр. подано на рис. Б.4 (додаток Б). Показники структури депозитних коштів резидентів у розрізі видів валют за період аналізу вказують на значні зміни, які відбувалися на депозитному ринку України. Так у 2019 р. частка депозитів у національній валюті становила 59,97 %, то на

кінець 2023 р. вона зросла на 8,26 % і складала 68,23 %. А стосовно депозитів у іноземній валюті то їх питома вага мала майже стійку зміну до зниження, а саме за період аналізу вона зменшилася на 8,26 %.

Якщо проаналізувати зміни складу та структури депозитів за валютами у розрізі строків її погашення (табл. 3.3, рис. 3.4), то відмічаємо майже однакову ситуацію на даних сегментах ринку.

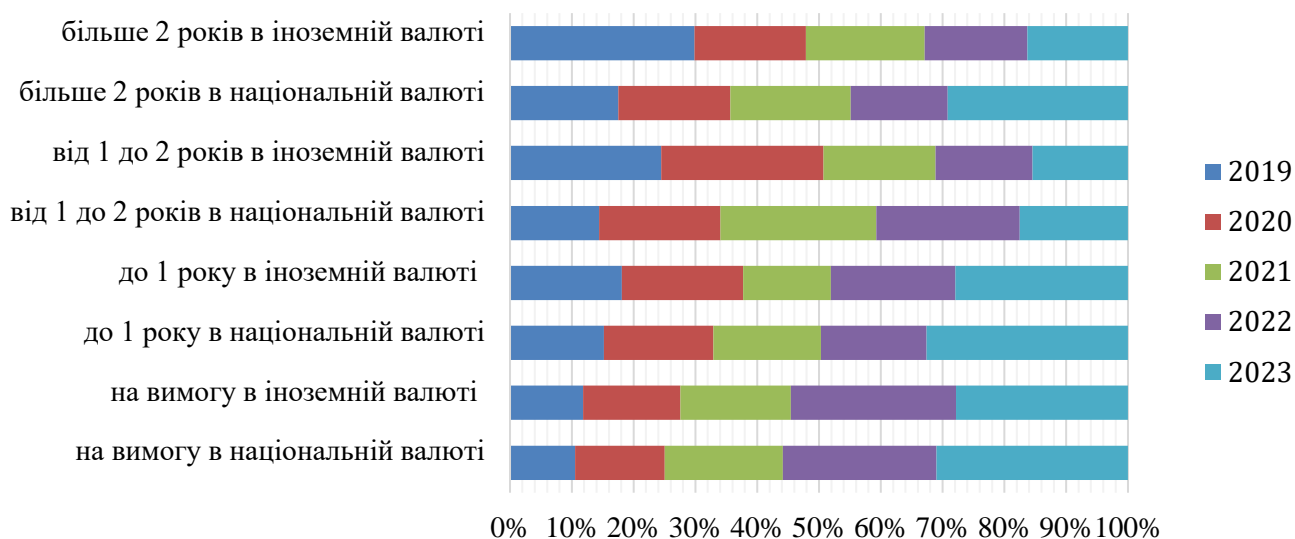

Рисунок 3.4 – Структура депозитів резидентів у розрізі видів валют в Україні за 2019-2023 рр., % [18]

Поточні депозити (на вимогу) значно зростали, і у 2023 р. їх частка у розрізі валют становила в середньому 67 %, а строкові кошти скорочувалися за різними видами депозитів, а особливо понад 2 роки. Це свідчить про те, що вкладники коштів дбають про ліквідність та швидку доступність до власних коштів. В період війни вкладники бажали більш безпечним способом зберігати кошти на банківських поточних рахунках, ніж вдома. Збільшенню коштів у банківську сферу на поточні депозити у даний період сприяли і значні виплати соціального характеру та регулярні виплати військовослужбовцям ЗСУ.

Таким чином зростання обсягів та структури депозитів у національній валюті у порівнянні з іноземною демонструє якісну банківську депозитну політику стосовно збереження довіри до національної валюти та в цілому вказує на реалізацію в країні виваженої макроекономічної політики.

На наступному етапі проаналізуємо вартість депозитних ресурсів резидентів всього, і в т.ч. у розрізі видів валют (рис. 3.5).

Рисунок 3.5 – Вартість депозитних ресурсів за новими депозитів резидентів в банківській сфері України за період 2019-2023 рр., % [22]

За час аналізу відмічаємо поступову зміну процентних ставок за новими депозитами резидентів у розрізі видів валют. Так, саме у періоди коронавірусу COVID-19 (2020-2021 р.) відбувалося стрімке зниження відсоткових ставок за депозитами як в цілому, так і у розрізі валют. Найменше значення даного показника відмічаємо у 2021 р. процента ставка за депозитами становила 4,3 %, із них депозити у національній валюті коштували лише 4,7 %. В останні два роки ситуація дещо покращилася і рівень ставок у воєнний період в цілому становив у 2022 р. 7,2 % та 10,5 % у 2023 р. В середньому за період аналізу розмір процентних ставок за новими депозитами у національній валюті складав 8,78 %, а в іноземній валюті відповідно – 1,28 %. Можна також відмітити, що у 2023 р. зафіксовані найнижчі ставки за депозитами в іноземній валюті. Коливання вартості депозитних ресурсів напряму пов'язані із зміною облікової ставки НБУ за відповідні періоди аналізу, яка формується під впливом нестабільних економічних і політичних умов функціонування економіки країни, направлено на підтримання курсової стабільності, зниження рівня інфляції, формування ефективної структури

внутрішнього споживання та покращення інвестиційної поведінки суб'єктів економіки.

Окрім вітчизняних вкладників коштів на депозитні рахунки банків розрізняють і нерезидентів. Отже проаналізуємо показники формування депозитів нерезидентами України за 2019-2023 рр. (табл. 3.4).

Таблиця 3.4 – Показники депозитних ресурсів нерезидентів України за 2019-2023 рр., млн. грн. [21]

Показник	Рік					Відхилення 2023 р. до 2019 р.
	2019	2020	2021	2022	2023	
Загальний обсяг депозитів нерезидентів	19 918	22 478	29 688	29 990	32 816	12 898
Абсолютне відхилення до попереднього року	-2 938	2 560	7 210	302	2 826	5 764
Темпи приросту до попереднього періоду, %	-12,85	12,68	32,08	1,02	9,42	22,27
В т.ч. депозити за видами валют:						
у національній валюті	9 735	9 264	10 329	16 085	18 315	8 580
в іноземній валюті	10 183	13 214	19 358	13 905	14 501	4 318
В т.ч. депозити за строками погашення:						
на вимогу	14 181	17 472	24 306	26 965	27 983	13 802
до 1 року	2 477	2 168	3 908	1 417	2 988	511
від 1 року до 2 років	1 687	1 623	971	932	937	-750
більше 2 років	1 573	1 215	502	676	908	-665

Досліджуючи динаміку показників депозитних коштів у розрізі нерезидентів, можна відмітити те, що обсяги вкладів за період аналізу зростають. Так, за 2019-2023 рр. сума вкладів збільшилася на 12898 млн. грн, що є позитивною ознакою. Хоча, темпи приросту свідчать про значні уповільнення надходження коштів від нерезидентів на депозитні рахунки в Україні починаючи із 2022 р. Варто зазначити, що якщо до початку повномасштабного вторгнення росії в Україні нерезиденти віддавали перевагу депозитам у іноземній валюті (частка даних коштів становила 51,12 % у 2019 р. і збільшилася до 65,2 % у 2021 р.), то з 2022 р. відкривали депозити у національній валюті (частка депозитів у 2022 р. – 53,63 %, у 2023 – 55,81 %).

За строками вкладення депозити нерезидентів за період аналізу розподілялися наступним чином: чітке зростання обсягів депозитів відмічається за поточними вкладами (на вимогу) на 13802 млн грн. більше ніж у 2019 р., їх середня

частка становила 81,2 % від загальної суми депозитів; далі нерезиденти надавали перевагу вкладам строком до 1 року, і незважаючи на зменшення обсягів коштів у період війни, їх частка у загальному показник становила – 9,81 %; депозити строком від 1 до 2 років за період аналізу мали тенденцію до скорочення, частка складала 4,98 % в середньому за 5 років; найменші обсяги і відповідно найнижча питома вага відмічається по депозитах строком більше ніж на 2 років.

Таким чином, аналіз депозитного ринку України за період 2019-2023 рр. в цілому продемонстрував позитивну тенденцію до залучення коштів суб'єктів економіки у банківську систему. Результати проведеного дослідження засвідчили наявність відповідних переваг щодо надання депозитів банківським вкладникам у національній валюті у порівнянні з іноземною. Також більш активно розвивався ринок поточних депозитних операцій, що характеризується відносною стійкістю та стабільністю акумулювання коштів, ніж строковий. Тому вітчизняним банкам потрібно більше уваги звертати на можливість залучення коштів клієнтів на більш тривалі періоди часу, з метою формування достатнього обсягу інвестиційного ресурсу для відновлення економіки у післявоєнний період.

4 ОБҐРУНТУВАННЯ НАПРЯМІВ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДЕПОЗИТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ УКРАЇНИ

Важливим питанням в процесі функціонування банківської системи є обґрунтування напрямів подальшого розвитку ДД, як основи формування ресурсної бази та забезпечення ефективного функціонування БУ. Для цього доцільно провести аналіз ефективності здійснення ДД банками України, використовуючи ряд індикаторів. Важливо відмітити, що оцінку ефективності реалізації ДД банків потрібно здійснювати у порівнянні зі змінами у динаміці важливих основних макроекономічних показників розвитку країни, зокрема, ВВП, рівень інфляції, облікова ставка НБУ тощо, з метою дослідження впливу чинників нестабільного макроекономічного середовища на розмір та структуру депозитних ресурсів, і навпаки встановлення характеру впливу ринку депозитних ресурсів на зміну макроіндикаторів країни.

Ватро зауважити, що існує тісний взаємозв'язок між станом макроекономічної ситуації в державі та обсягом заощаджень, сформованих у банківській системі. Так, стан розвитку економіки країни формує оптимальний розмір потреби у заощадженнях суб'єктів економіки, в т.ч. і на рівні БУ. Від величини депозитних коштів напряму залежить попит на банківські кредитні ресурси. Макроекономічні індикатори та фактори мають значний вплив на можливість вкладників розміщувати свої тимчасово вільні кошти у банківську сферу, забезпечуючи при цьому реалізацію успішної ДД банків.

Проаналізуємо показники ефективності ДД банківської системи у співвідношенні до ВВП країни за 2019-2023 рр. (рис. 4.1).

Аналізуючи співвідношення обсягу ВВП і депозитних коштів України в абсолютному вимірі можна простежити позитивні зміни у динаміці даних показників. Так, за період аналізу відбулося зростання ВВП у 2023 р. у порівнянні з 2019 р. у 1,63 рази, а обсяг депозитних ресурсів зріс більше ніж у 2,23 рази. Це вказує на те, що збільшення обсягу депозитів впливає на зростання ВВП країни.

Характерною ознакою розвитку ринку депозитних ресурсів є перевищення темпів їх приросту по роках над темповими показниками змін ВВП.

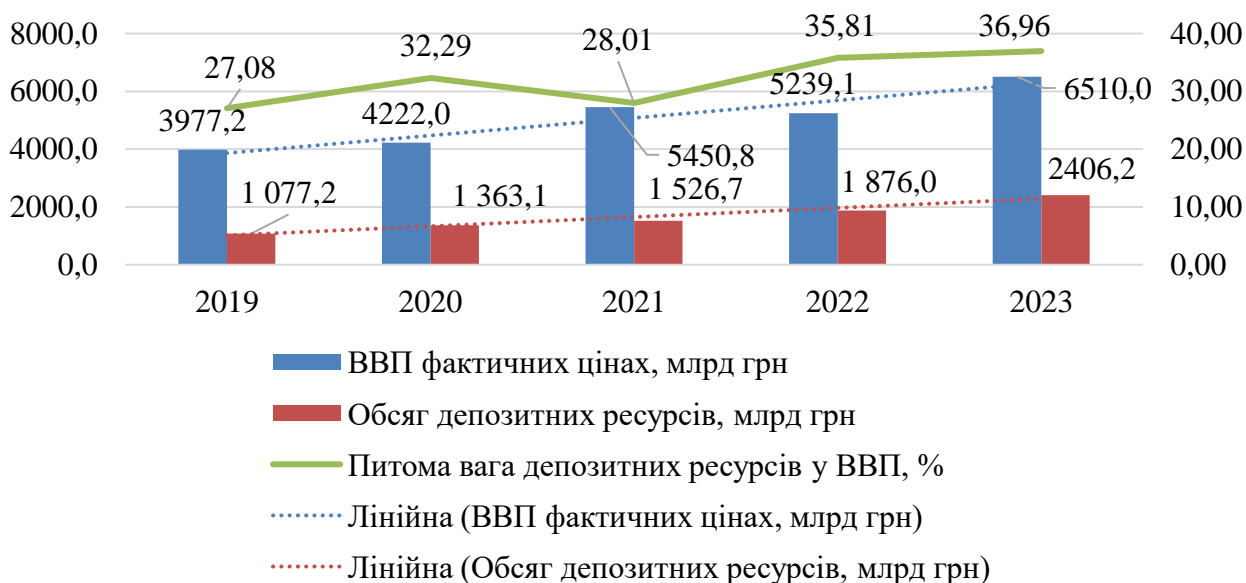

Рисунок 4.1 – Показники динаміки ВВП і обсягу депозитів в Україні за 2019-2023 рр. [18, 20]

Частка депозитних коштів у ВВП України коливається по роках, однак в цілому демонструє зростаючу тенденцію. Так, середньорічний показник знаходився на рівні 32 % у ВВП, найнижче значення відмічаємо у 2019 р. – 27,08 %, а найвище у 2023 р. 36,96 %, що більше на 9,88 в.п. у порівнянні з базисним періодом.

Таким чином відзначаємо, що на формування та розвиток банківської системи значний вплив справляють фактори макроекономічного середовища, які відображаються на ресурсній частині БУ, формування якої в основному здійснюється за рахунок вкладів суб'єктів економіки, а накопичені заощадження перетворюються у кредитно-інвестиційні ресурси, які у свою чергу позитивно впливають на покращення соціально-економічного розвитку країни.

Далі визначимо вплив наступного макроекономічного індикатора – рівня інфляції на стан ДД банків. Необхідно відмітити, що у системі макроекономічних показників, рівень інфляції має обернений характер впливу на ДД банків. Так,

зростання цін на товари, роботи, послуги призводить до збільшення поточних видатків юридичних та фізичних осіб, і відповідно впливає на зменшення вкладів на банківські рахунки, і навпаки, зростання вартості депозитів, відображається на ціновій складовій економіки. Вищий рівень інфляції зазвичай вимагає відчутнішого підвищення ставок за депозитами для збереження їхньої привабливості в реальному вимірі.

Оцінка впливу рівня інфляції на стан ДД банків наведено на рис. 4.2.

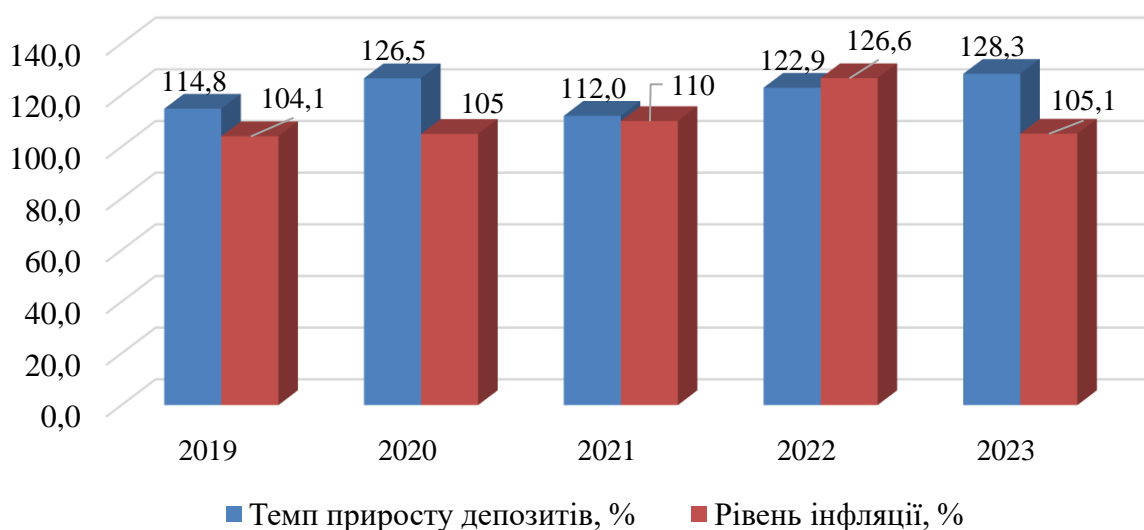

Рисунок 4.2 – Показники динаміки темпів приросту депозитних ресурсів темпів інфляції в Україні за 2019-2023 рр. [18, 20]

Як свідчать наведені дані на рис. 4.2, за період аналізу (за виключенням 2022 р.) темпи приросту депозитних коштів значно перевищували показники інфляції, що вказує на незначний інфляційний вплив на ДД банків. Так, середньорічний показник рівня інфляції за останні 5 років становив 110,5 %, а темпи зростання обсягів депозитів – 120,9 %. Тобто, при формуванні депозитної політики НБУ та вітчизняні банки, зокрема, врахували значення даного індикатора, і це, в свою чергу, вплинуло на встановлення процентних ставок на депозитні ресурси. Тому вкладники довіряли гроші банкам з метою збереження власних ресурсів від інфляційної складової та примноження капіталу.

Слід відмітити, на рівень інфляції має значний вплив і облікова ставка НБУ, яка є базовим критерієм вартості грошей в економіці. Підвищення рівня облікової

ставки призводить до пришвидшення обертання грошей і це відображається на зниженні темпів їх знецінення.

Далі проаналізуємо вплив розміру облікової ставки НБУ на стабільність функціонування ДД банків (рис. 4.3). Слід відмітити, що облікова ставка НБУ є одним з ключових монетарних показників регулювання грошово-кредитної діяльності. Даний індикатор є формуючим при встановленні цін на різноманітні банківські продукти, в т.ч. і депозити. Підвищення облікової ставки робить кредити для суб'єктів економіки більш дорогими, а депозити навпаки – більш вигіднішими.

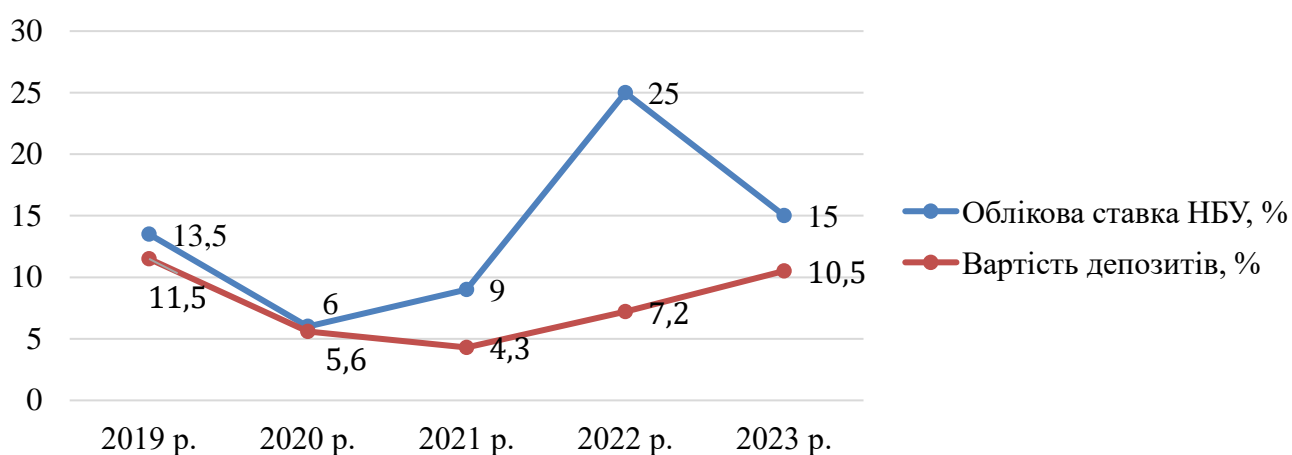

Рисунок 4.3 – Показники динаміки облікової ставки НБУ і вартості нових депозитів в Україні за 2019-2023 рр. [22]

Варто відмітити, що за весь період аналізу процента ставка за депозитами не перевищувала рівень облікової ставки НБУ. Регулюючи облікову ставку центральний банк має на меті вплинути на динаміку зміни короткострокових міжбанківських ставок, що відобразиться на стані визначення ставок за кредитами, депозитами, облігаціями та іншими гривневими інструментами. Також важливо враховувати посилюється чи пом'якшується процентна політика НБУ, що впливатиме на можливості зміни банківських ставок. Як свідчать дані рис. 4.3 при зниженні розміру облікової ставки у 2020-2021 рр. вітчизняні БУ значно зменшували і вартість депозитів до 4,3 % у 2021 р. Під час повномасштабної війни в умовах невизначеності та забезпечення збереження курсової стійкості й

макрофінансової стійкості НБУ підвищив облікову ставку до 25 % або у 2,8 рази до рівня 2021 р., однак рівень ставок за депозитами зріс лише до 7,2 % або на 1,7 рази. Таким чином підвищення облікової ставки у 2022 р. призвело до певної стабілізації у динаміці зростання ВВП, зниженні темпів інфляції і збільшенні обсягів залучення коштів на депозити. Незважаючи на всі обставини банки стрімко не підвищили ставки за депозитами через ризик відпливу коштів з депозитів. З метою поживлення кредитування НБУ у 2023 р. знизив облікову ставку до 15 %. Облікова ставка за період аналізу зросла на 1,5 %, а процентні ставки за депозитами за аналізований період скоротилися на 1 %.

Однак динаміка обсягів і вартості депозитних коштів зумовлюється не лише розміром облікової ставки НБУ, станом попиту і пропозиції на депозитні ресурси, але повинна враховувати попит на кредитні ресурси. При аналізі ефективності ДД важливо пам'ятати про збалансування обсягів депозитних і кредитних ресурсів. Збалансований підхід важливий для забезпечення фінансової стабільності банку та здатності виконувати свої функції в умовах змін на ринку (рис. 4.4).

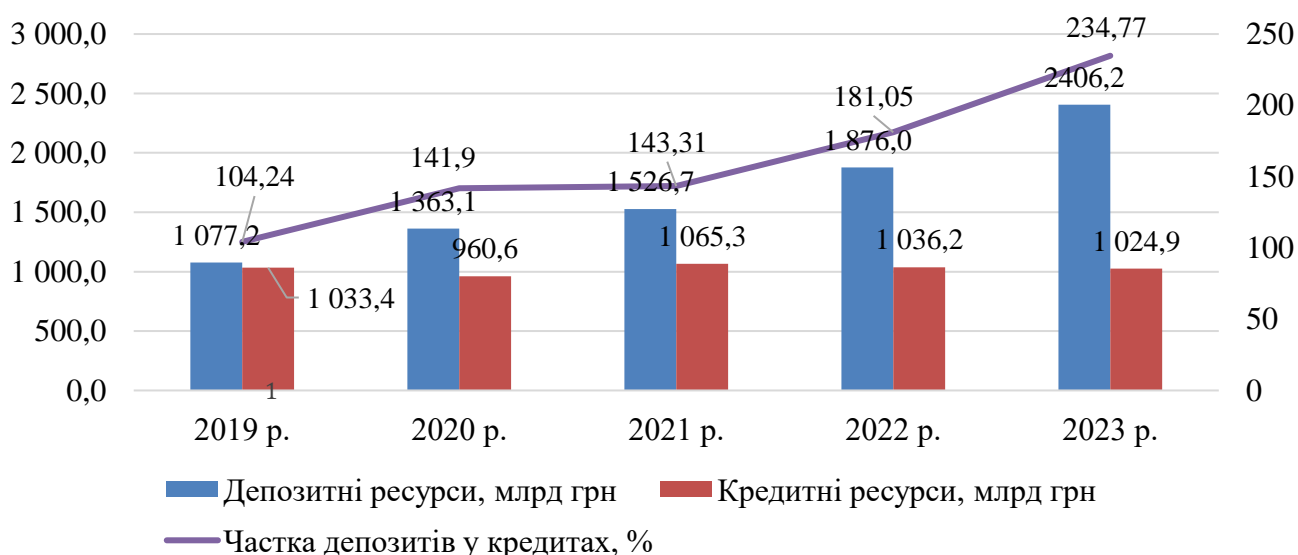

Рисунок 4.4 – Показники співвідношення обсягу депозитних і кредитних ресурсів за 2019-2023 рр. [18]

Порівняння обсягів депозитних і кредитних ресурсів засвідчує наявність достатнього рівня забезпечення кредитної діяльності БУ. Так, у 2019 р. обсяг

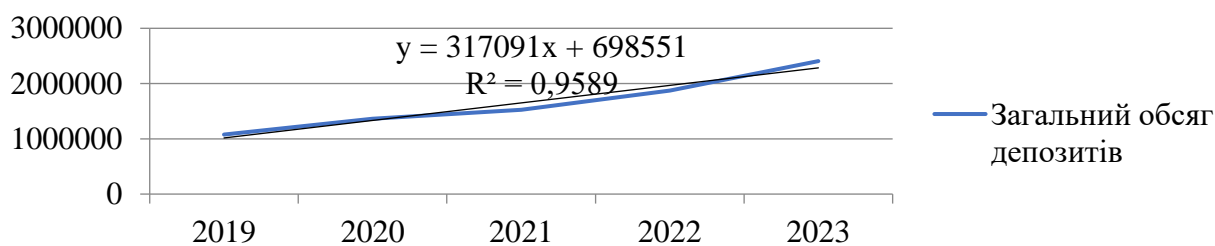
депозитних коштів на 43,8 млрд грн. перевищував суму кредитних ресурсів. Надалі зберігалася стала тенденція до превалювання депозитів над кредитами. Тобто, завдяки успішній ДД банківська система забезпечила значний приріст банківських заощаджень. Однак враховуючи, те що у структурі депозитів значна частка (близько 65-70 % становлять кошти до запитання), це може негативно позначитися на наданні довгострокових банківських кредитів.

Здійснено прогнозування основних індикаторів ДД БУ на наступні три роки (2024-2026 рр.). Для здійснення прогнозування будемо використовувати програму MS Excel (додаток В). Визначимо тенденції за ключовими показниками ДД банків (рис. 4.5). Так можна зробити висновок, що за всіма п'ятьма аналізованими показниками ДД спостерігається тенденція до зростання. При цьому особливо значні темпи зростання очікуються за загальним обсягом депозитів і за депозитами до запитання. Така ситуація пояснюється тим, що клієнти бажають збільшити свої заощадження для свого фінансового забезпечення при одночасному обиранні найбільш гнучкого виду депозиту, який передбачає можливість здійснювати регулярні внески або знімати гроші в будь-який час, якщо вони цього побажають, враховуючи вплив зовнішніх факторів.

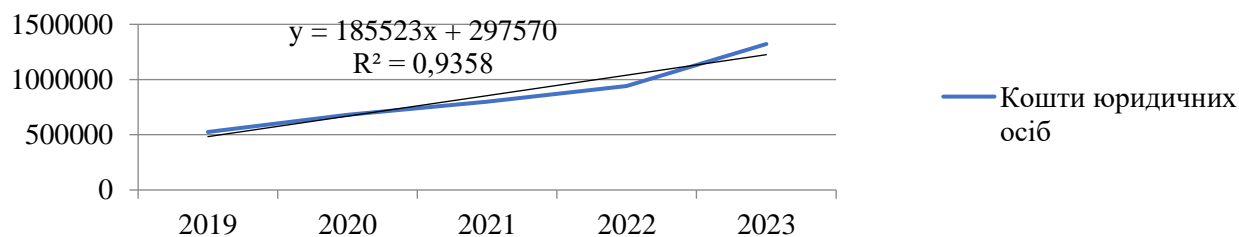
У таблиці 4.1 узагальнено фактичні і прогнозні дані ДД вітчизняних БУ. Прогноз наведених даних свідчать про подальший розвиток ДД банків у найближчі роки, що є позитивним моментом. Так, збільшення депозитів означатиме, що БУ матимуть більше грошових коштів для використання у своїх кредитних операціях, що сприятиме підвищенню їхньої фінансовій стабільності, оскільки вони матимуть можливість вчасно покривати власні фінансові зобов'язання та вимоги клієнтів.

Збільшення депозитів може свідчити про поступове зростання рівня довіри споживачів банківських послуг до БУ, що буде мати додатковий позитивний вплив на їхню стабільність.

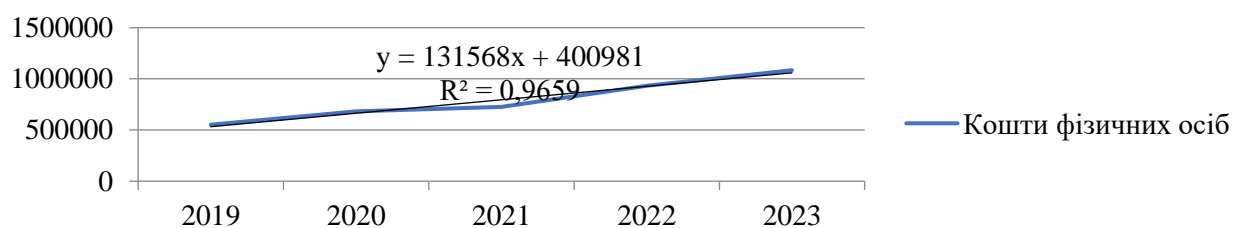
Також зростання депозитів може знизити ризик для БУ, оскільки вони зможуть використовувати грошові кошти для розширення їх діяльності та надання кредитів, не використовуючи при цьому дорогих джерел фінансування.

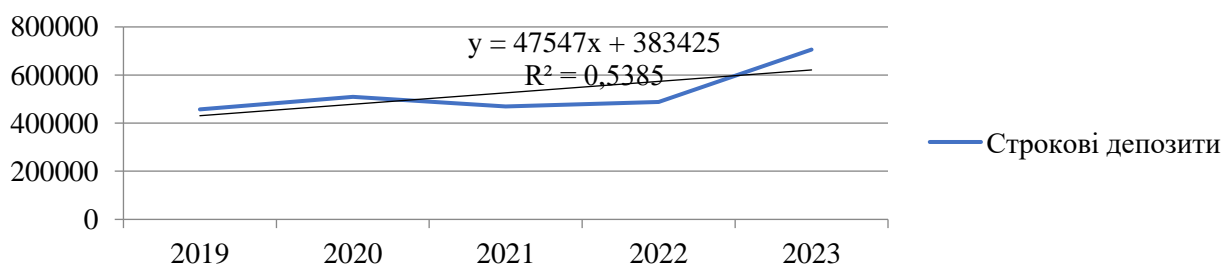
а) динаміка загального обсягу депозитів банків за 2019-2023 рр. із лінією тренду

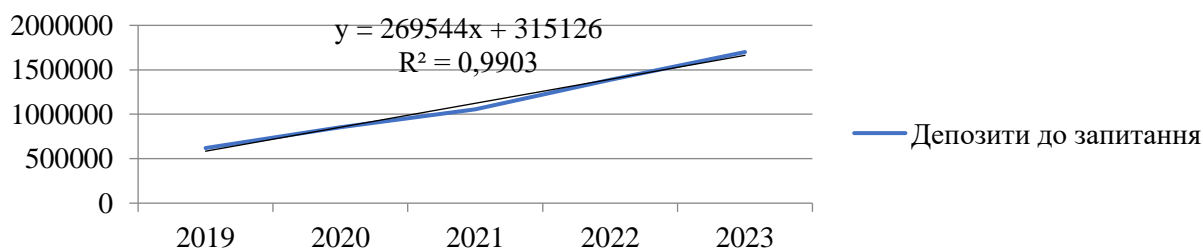
б) динаміка обсягів коштів юридичних осіб за 2019-2023 рр. із лінією тренду

в) динаміка обсягів коштів фізичних осіб за 2019-2023 рр. із лінією тренду

г) динаміка обсягів строкових депозитів за 2019-2023 рр. із лінією тренду

д) динаміка обсягів депозитів до запитання за 2019-2023 рр. із лінією тренду

Рисунок 4.5 – Трендові зміни ключових показників розвитку ДД банків, млн грн

Крім того, збільшення обсягу депозитів може сприяти збільшенню можливостей БУ для інвестування даних коштів у різноманітні проекти та ініціативи, що, в свою чергу, може сприяти їхньому економічному зростанню і розвитку.

Таблиця 4.1 – Динаміка показників розвитку ДД вітчизняних банків

Показник	Фактичні дані					Прогнозні дані		
	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2025 р.	2026 р.
Загальний обсяг депозитів	1077157	1363087	1526742	1875954	2406177	2601097	2918188	3235279
Кошти юридичних осіб	525042	681195	799844	942714	1321896	1410708	1596231	1781754
Кошти фізичних осіб	552115	681892	726898	933240	1084281	1190389	1321957	1453525
Строкові депозити	457251	509797	469369	488056	705856	668707	716254	763801
Депозити до запитання	619906	853290	1057373	1387898	1700321	1932390	2201934	2471478

В сучасних економічних умовах в процесі формування ДД банки стикаються з рядом проблем. Ключовою проблемою є відтік грошових коштів із депозитних рахунків клієнтів, який ще має назву депозитний ризик.

Також до основних проблем можна віднести недовіру клієнтів до стабільності і надійності БУ. В сучасних умовах банківська діяльність, зокрема ДД, залежить від наявної бездоганної репутації, позитивних відзвітів про рівень якості обслуговування клієнтів. Все це підкреслює важливість спрямування на задоволення потреб клієнтів із урахуванням дотримання усіх встановлених норм щодо ліквідності та прибутковості.

Ще однією із існуючих проблем є формування довіри у потенційних клієнтів. На сьогоднішній день рівень довіри громадян до БУ в Україні є невисоким, отже необхідно впроваджувати заходи, що сприяють підвищенню довіри до банків. Диверсифікація депозитного портфелю БУ є також однією із проблем банку. Слід зазначити, що завданням банку є поєднання прибутковості і стабільності ресурсної бази, зокрема, депозитів фізичних осіб [16].

Ринок депозитних ресурсів характеризується постійним рухом, отже БУ мають здійснювати аналіз реальної економічної ситуації, оцінку явищ, процесів та факторів, що здійснюють вплив на можливість залучити максимальний обсяг вільних коштів клієнтів. Під час формування ДД необхідним є врахування інтересів всіх учасників даних відносин (рисунок 4.6).

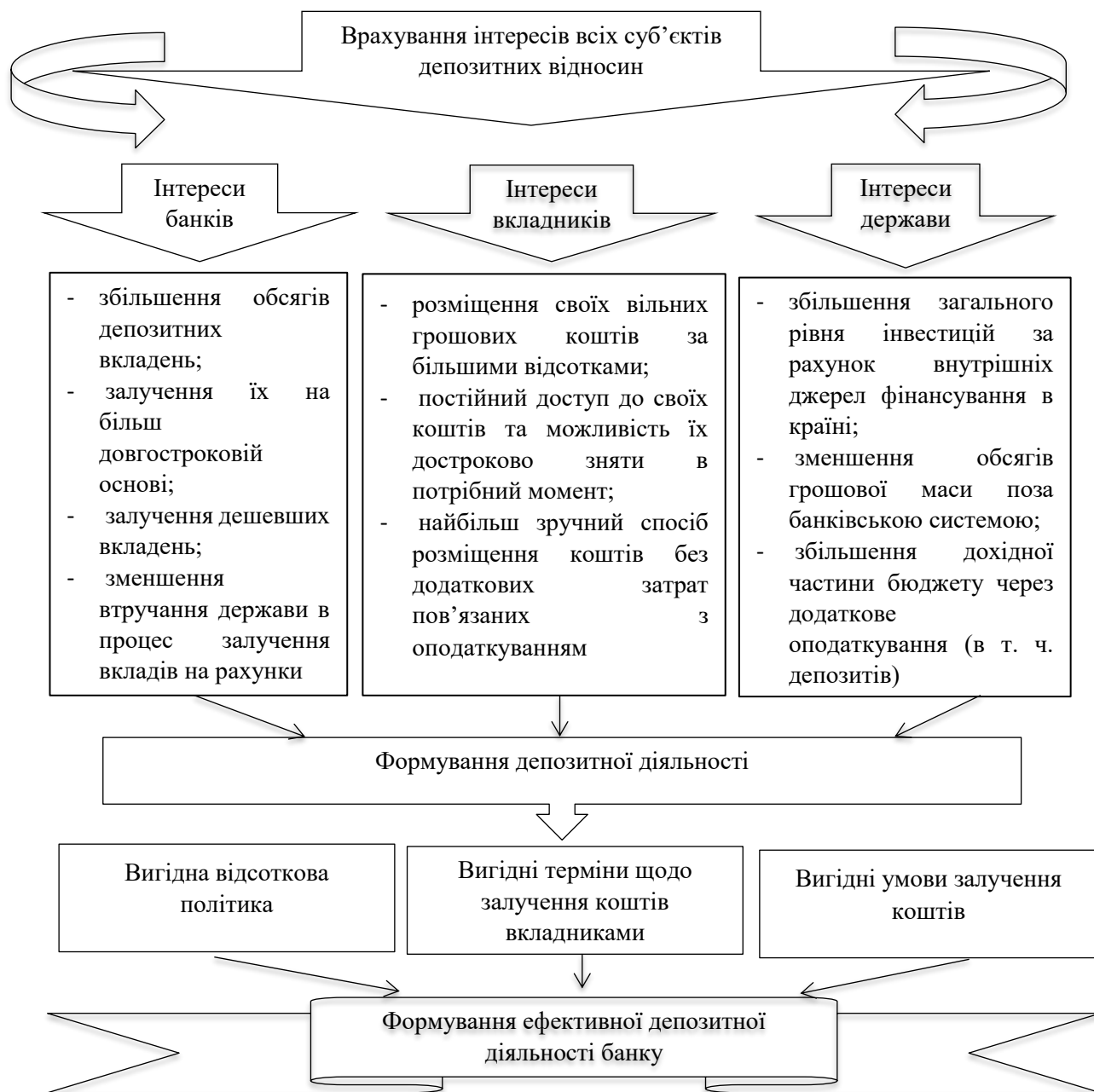

Рисунок 4.6 – Формування ефективної ДД в БУ [5]

ДД буде ефективною, якщо банки матимуть можливість залучити більше клієнтів, створюючи нові сегменти ринку і конкуруючи між всіма учасниками

ринку [5]. Процес формування ефективної ДД включає різні складові, при цьому, слід зазначити, що інтереси всіх учасників зазначених відносин мають різноспрямовані зацікавленості. Тому, важливим завданням банківського сектору і держави є узгодження та урегулювання інтересів всіх учасників депозитних відносин, а також поєднання їх у загальну систему.

Механізм оптимізації ДД БУ має перманентно удосконалюватися. Для цього доцільним є застосування концептуального підходу щодо оптимізації ДД банків, який містить взаємопов'язані складові елементи, що зазначені на рис. 4.7.

Рисунок 4.7 – Концепція оптимізації ДД БУ на сучасному етапі економічного розвитку [5]

Концепцію можна визначити як ключову ідею будь-якої теорії; систему наукових поглядів, понять про різні явища чи процеси, спосіб їхнього розуміння або тлумачення. Елементами концептуального підходу є ціль, завдання, методи, принципи та інструменти. Головною метою даної концепції є оптимізація ДД банків в сучасних умовах мінливого економічного середовища. Реалізація визначеної мети дозволить поліпшити економічний стан ДД БУ.

Важливе значення для розвитку ДД банків має цифровізація, яка є невід'ємною складовою сучасної банківської системи. Цифровізація ДД банків передбачає впровадження цифрових технологій та інновацій з метою полегшення і удосконалення процесів, що пов'язані із організацією ДО, зокрема: банки мають можливість розробляти і запроваджувати електронні депозитні продукти, що дозволяють без труднощів оформлювати вклади, не перебуваючи фізично у банку, а також здійснювати за ними моніторинг за допомогою онлайн-додатка банку; розробка мобільних додатків, що допомагають клієнтам зручно оцінювати стан їх депозитних рахунків, а також здійснювати перекази між рахунками і виконувати інші операції; використання технологій автоматизації – штучний інтелект і машинне навчання, з метою оптимізації процесів управління депозитами, які включають проведення аналізу клієнтських поведінкових моделей і здійснення прогнозування попиту на депозитні продукти; забезпечення необхідного рівня кібербезпеки з метою захисту як конфіденційності так і цілісності даних клієнтів в умовах зростання кількості цифрових загроз; персоналізація пропозицій клієнтам стосовно депозитних продуктів з врахуванням їх фінансових потреб та цілей, використовуючи аналітичні данні; – інтеграція депозитних продуктів у загальну екосистему фінансових послуг, і це, в свою чергу, дасть можливість клієнтам здійснювати різні фінансові операції застосовуючи банківський додаток чи платформу. Зазначені напрями цифровізації дають можливість полегшити доступ клієнтів до банківських послуг, підвищити ефективність діяльності БУ, а також підвищити рівень задоволення клієнтів [37].

Отже, зростання ДО у банківському секторі є позитивним явищем, яке сприяє як фінансовій стабільності БУ, так і економічному розвитку в цілому.

ВИСНОВКИ

Основним джерелом формування ресурсної бази БУ є ДО, які передбачають залучення тимчасово вільних коштів фізичних і юридичних осіб у банківський сектор. Значна питома частка наявних банківських ресурсів формується під час проведення ДО банку, від ефективної організації яких буде залежати фінансова стійкість банків, їх ліквідність, рівень рентабельності та прибутковості, а це в свою чергу, призведе до покращення конкурентних позицій БУ. На нашу думку під ДО банку слід розуміти таку операцію, під час проведення якої відбувається залучення коштів у клієнтів (юридичних, фізичних осіб) на договірних засадах, зокрема під певний відсоток, на певний термін. ДО можна охарактеризувати за багатьма класифікаційними ознаками, але найбільш суттєво впливовими є поділ депозитів за: умовами і порядком розміщення коштів у банках, категоріями вкладників, видами валютних цінностей.

Проведення ДО відбувається у певній послідовності, яка допомагає найбільш ефективно провести даний вид банківської діяльності. На успішність здійснення ДД впливають як внутрішні так і зовнішні фактори, які спільно визначають обсяги і умови ДД банку.

Нормативно-правове регулювання відносин між вкладниками та БУ має важливе значення і це пов'язано з тим, що нормативно-правові акти регламентують питання пов'язані з правами та обов'язками, а також їх можливості як БУ, так і клієнтів. Ключові положення щодо ДО БУ зазначені у Цивільному та Господарському кодексах України, а також у відповідних нормативно-правових актах, що стосуються банківської сфери. З метою забезпечення банками гарантування недоторканості переданих їм коштів клієнтами в Україні було сформовано Фонд гарантування вкладів фізичних осіб (ФГВФО), основним завданням якого є захист прав фізичних осіб, які є вкладниками банків, що здійснюють внески до фонду.

Депозитна активність являє собою ключовий напрям функціонування банку, а отже виникає необхідність проведення оцінки як основних індикаторів ДД, так і аналізу взаємозв'язку впливу макроекономічного стану країни на динаміку показників, пов'язаних із залученням грошових ресурсів. Основною метою аналізу ДО є визначення індикаторів на основі яких проводиться об'єктивне оцінювання стану, структури ДО та ефективності їх впровадження. Аналіз ДД відбувається за допомогою різних методів і за певним алгоритмом, використовуючи різні індикатори. Проведення систематичного аналізу провадження ДО дозволить покращити діяльність БУ, а також підвищити рівень ліквідності, прибутковості та конкурентоспроможності.

Кваліфікаційна робота була виконана на основі публічної статистичної інформації НБУ на 2019-2023 роки. Поведений аналіз показників функціонування банківського сектору України за період аналізу дозволив сформулювати загальний висновок щодо стабільної та ефективної діяльності банківських установ, враховуючи воєнний стан в країні. Так, незважаючи на зменшення кількості БУ у 2023 р. до 63 одиниць, їх ресурсна складова мала тенденцію до зростання, в основному за рахунок збільшення банківських зобов'язань. При цьому обсяг депозитних ресурсів, які у структурі зобов'язань в середньому за період аналізу становив 86,29 %, мав зростаючий характер по роках. За рахунок виваженої політики НБУ банківський сектор забезпечив зростання чистого прибутку у 2023 р. на 28,1 млрд грн. у порівнянні з 2019 р.

Обсяг депозитних коштів резидентів, які знаходилися на банківській рахунках, за 2019-2023 рр. в абсолютному вимірі мав позитивну та стійку тенденцію до зростання в цілому на 1323408 млн. грн. або 123,49 %. Варто зауважити, що банки залучають депозити від різних секторів економіки. Так, найбільші обсяги депозитів банки залучили від домогосподарств (середньорічний показник 54,59 % від загальної суми депозитів) та за сектором нефінансових корпорацій (в середньому – 40,72 %).

Результати аналізу розвитку депозитного ринку України резидентів за строками розміщення і видами валют за 2019-2023 рр. засвідчили фактичну та

потенційну можливість до зростання коштів до запитання (на вимогу), при цьому обсяги строкових коштів характеризувалися нестійкою динамікою до змін. У структурі депозитних коштів поточні депозити в середньому за період аналізу по Україні становили 64,33 %, а строкові депозити відповідно 35,67 %, із них депозити до 1 року – 26,74 %. За валютною позицією на ринку депозитів переважали кошти у національній валюті – показник в середньому за період аналізу становив 64,41 % і мав позитивну динаміку до зростання, а на депозити у іноземній валюті припадало 35,59 % загального обсягу депозитних коштів, і в період війни зберігається тенденція до їх зменшення. Результати дослідження засвідчили позитивні зміни у зростанні обсягів депозитних коштів в цілому та безпосередньо депозитів у національній валюті у порівнянні з іноземною, що в умовах воєнного стану демонструє ефективну банківську депозитну політику стосовно збереження довіри до національної валюти та в цілому вказує на реалізацію в країні виваженої макроекономічної політики (в т.ч. і політику цінотворення на депозитні ресурси). Позитивні тенденції до збільшення обсягів депозитних коштів збереглися і у розрізі нерезидентів України.

Отже, депозитний ринок України за період 2019-2023 рр. в цілому продемонстрував позитивну тенденцію до залучення коштів суб'єктів економіки у банківську систему, що в майбутньому дозволить сформувати достатній обсяг кредитних та інвестиційних ресурсів, необхідних для відновлення економіки країни у післявоєнний період.

З метою розробки напрямків покращення організації ДД БУ нами було проведено оцінку ефективності результативних показників. В цілому слід відмітити, що між основними макроекономічними показниками, такими як: обсяг ВВП, рівень інфляції, облікова ставка НБУ та обсягом депозитних ресурсів існують тісні взаємозв'язки. Питома вага депозитів у ВВП країни має тенденцію до зростання, що може свідчити про можливість перетворення банківських заощаджень у надійне джерело накопичення та збереження ресурсів фізичних та юридичних осіб і економіки в цілому. Базові індикатори, що регулюються НБУ також мали позитивний характер впливу на формування та залучення тимчасово

вільних коштів суб'єктів економіки в банківський сектор. На основі проведеного дослідження було визначено, що до ключових проблем в процесі формування ДД належать: відтік грошових коштів із депозитних рахунків клієнтів; недовіра клієнтів до стабільності і надійності діяльності БУ; формування довіри у потенційних клієнтів; диверсифікація депозитного портфелю БУ.

Під час формування ДД необхідним є врахування інтересів всіх учасників даних відносин. ДД буде ефективною, у разі якщо буде банки матимуть можливість залучати більше клієнтів, створюючи нові сегменти ринку і конкуруючи між всіма учасниками ринку. Важливим завданням банківського сектору і держави є узгодження та урегулювання інтересів всіх учасників депозитних відносин, а також поєднання їх у загальну систему, складові якої зазначені в роботі у схематичному вигляді. На сучасному етапі, доцільним є застосування концептуального підходу щодо оптимізації ДД банків, який містить взаємопов'язані складові елементи: ціль, завдання, методи, принципи та інструменти. Головною метою даної концепції є оптимізація ДД банків в сучасних умовах мінливого економічного середовища. Реалізація визначеної мети дозволить поліпшити економічний стан ДД БУ. З метою досягнення визначеної мети доцільним є виконання наступних завдань ДД: формування необхідних умов для ефективною ДД; забезпечення достатнього та оптимального для БУ рівня ліквідності; раціональні як стратегія так і тактика БУ стосовно організації депозитного процесу. Важливе значення для розвитку ДД банків має цифровізація, яка є невід'ємною складовою сучасного банківського менеджменту. Цифровізація ДД банків передбачає впровадження цифрових технологій та інновацій з метою полегшення і удосконалення процесів, що пов'язані із управлінням депозитами. Нами було здійснено прогнозування основних індикаторів ДД БУ на наступні три роки (2024-2026 рр.), які свідчать про збільшення обсягів ДД вітчизняними БУ на наступний період за основними індикаторами. Це є позитивним аспектом у банківському секторі оскільки зростання обсягу ДО сприяє як фінансовій стабільності банків, так і економічному розвитку в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андренко О. А., Вороніна Л. В. Проблеми розвитку депозитних операцій банківських установ. *Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»*. 2018. № 47 (1323). С. 37-41.
2. Банківські операції : підручник / за ред. д.е.н., проф. О. В.Дзюблюка. Тернопіль: Вид-во ТНЕУ «Економічна думка», 2013. 864 с.
3. Бартош О. М. Депозити фізичних осіб: проблеми сьогодення. *Ефективна економіка*. 2017. №5. URL:<http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5599>
4. Бойко Д. І., Коковіхіна О. О. Банківські операції: Конспект лекцій. Харків: УкрДУЗТ, 2017. 118 с.
5. Волкова Н. І., Восколуп К. Р. Оптимізація депозитної діяльності банківської установи в умовах мінливого економічного середовища. *Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics»*. 2021. №29. С. 49-56.
6. Гавриленко В. О., Бартош О.М. Депозити як головне джерело банківських ресурсів та організація економічного аналізу за залученими коштами банку. URL:<http://cibs.ck.ua/files/scipub/bartosh310.pdf>.
7. Гладчук О.М., Ткачук І.Я., Харабара В.М. Банківські операції: в схемах, таблицях, коментарях : навч. посібник. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2020. 208 с.
8. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р., із змінами, внесеними 12.01.2022 р. № 436-IV. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
9. Демчук Н. І., Довгаль О.В., Владика Ю.П. Банківські операції: навч.посіб. Дніпро: Пороги, 2017. 461 с.
10. Заславська О. І. Оцінка ефективності депозитної політики АТ КБ «Приватбанк». *Приазовський економічний вісник. Класичний приватний університет*. 2020. Випуск 1 (18). С. 239-243.

11. Колодяжна Т.В., Бакуменко Т.О. Економічна сутність та класифікація депозитних операцій комерційних банків. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. Випуск 22. С. 802-805.
12. Кочетигова Т. В., Пяничук Д. О. Економічна сутність та необхідність формування фінансових ресурсів комерційного банку. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Випуск 16. С. 726-729.
13. Криховецька З. М., Кохан І. В. Проблеми та шляхи вдосконалення формування фінансових ресурсів банків. *Економіка та суспільство*. 2022. Випуск 39. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-39-10>.
14. Кучерук І. В. Депозитні операції комерційних банків України, їхня організація та депозитна політика. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2012. № 12. С. 93-97.
15. Литовченко О. Ю., Лихольот Н. І. Теоретичні підходи до визначення сутності управління депозитними операціями банку. URL: http://www.rusnauka.com/15_APSN_2011/Economics/1_86794.doc.htm.
16. Макаренко Ю. П., Сагач Т. О. Проблеми формування депозитного портфеля банків в умовах нестабільності депозитної бази та шляхи їх вирішення. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 1. С. 15-18.
17. Міщенко В. І., Слав'янська Н. Г., Коренева О. Г. Банківські операції : підручник. 2-ге вид., перероб. і доп. К. : Знання, 2007. 796 с.
18. Національний банк України. Грошово-кредитна та фінансова статистика. Січень 2024 року. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/groshovo-kreditna-ta->
19. Олексин А. Г., Дембіцька А. В. Фонд гарантування вкладів фізичних осіб в Україні: основні напрями діяльності та подальше вдосконалення. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. Випуск 23. С. 512-517.
20. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
21. Офіційний сайт Національного банку України. Наглядова статистика. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>

- 22.Офіційний сайт Національного банку України. Статистика фінансового сектору URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial>
- 23.Петик Л.О., Барабаш В.Ю. Аналіз депозитної політики комерційних банків України в умовах економічної нестабільності. *Молодий вчений*. 2021. № 11 (99). С. 399-403.
- 24.Положення про порядок здійснення банками України вкладних (депозитних) операцій та операцій з ощадними сертифікатами банку. Постанова НБУ від 03.12.2003 № 516. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1256-03#Text>.
- 25.Про банки і банківську діяльність. Закон України № 2121-III від 08.03.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>.
- 26.Про Національний банк України. Закон України від 20.05.1999 р. №679 – XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>.
- 27.Про платіжні послуги. Закон України 30 червня 2021 року № 1591-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20?find=1&text=%D0%B4%D0%B5%D0%BF%D0%BE%D0%B7%D0%B8%D1%82%D0%BD%D0%B0+%D0%BE%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F#w1_1.
- 28.Про систему гарантування вкладів фізичних осіб. Закон України від 20.09.2001 р. №4452- VI. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4452-17#Text>.
- 29.Про фінансові послуги та фінансові компанії. Закон України від 14 грудня 2021 року № 1953-IX. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1953-20#Text>.
- 30.Реверчук С., Творидло О. Цифровізація банківського бізнесу: виклики та можливості для державного регулювання. *Економіка та суспільство*. 2023. №55. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-45>
- 31.Толкач І. С. Фактори впливу на приріст депозитів як показник довіри клієнтів. *Економіка та держава*. 2013. № 5. С. 109-110.
- 32.Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.

- 33.Шкарлет С. М., Жарій Я. В. Банківські операції : навчальний посібник. Чернігів : ЧДТУ, 2009. 304 с.
- 34.Яворська К. С., Андреева О. В. Аналіз депозитної політики комерційних банків в умовах макроекономічної нестабільності. *Міжнародний науковий електронний журнал ЛОГОΣ. ОНЛАЙН*. 2020. URL: <https://www.ukrlogos.in.ua/10.11232-2663-4139.16.59.html>.
- 35.Carbó-Valverde, S. The Impact on Digitalization on Banking and Financial Stability. *Journal of Financial Management, Markets and Institutions*. 2016. Vol. 5. № 1. P. 133-140.
- 36.Mulyk T.. Analysis of bank deposit operations: condition, problems and improvements. *Modern Economics*, 2021. № 28. С. 66-75. URL:<https://modecon.mnau.edu.ua/issue/28-2021/mulyk.pdf>.
- 37.Zveryakov M., Kovalenko V., Sheludko S., Sharah E. FinTech sector and banking business: competition or symbiosis? *Economic Annals-XXI*. 2019. № 175(1-2). P. 53-57.

ДОДАТОК А

ТРАКТУВАННЯ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ «ДЕПОЗИТНА ОПЕРАЦІЯ»

Таблиця А.1 – Тракткування категорії «депозитна операція» [3, 8, 9, 14, 15, 17, 24, 33]

Автор	Визначення
Господарський кодекс	Депозитні операції банків полягають у залученні коштів у вклади та розміщення ощадних (депозитних) сертифікатів
Положення «Про порядок здійснення банками України вкладних (депозитних) операцій з юридичними і фізичними особами»	Вкладна (депозитна) операція - операція банку із залучення грошових коштів або банківських металів від вкладника або для вкладника на вкладний (депозитний) рахунок вкладника в банку на договірних засадах, уключаючи видачу йому ощадного сертифіката
Міщенко В.І., Слав'янська Н.Г., Коренєва О.Г.	Депозитна операція – це операція із залучення коштів на вклади та розміщення ощадних (депозитних) сертифікатів
Литовченко О. Ю.	Депозитна операція – це операції банку, щодо залучення грошових коштів, цінних паперів фізичних та юридичних осіб у валюті України або в іноземній валюті, та розміщення їх на рахунках банку, під певний відсоток, на певних умовах, визначених законодавством України, для акумулювання та зберігання їх банківською установою з обов'язковим поверненням цих коштів у визначені договором строки
Шкарлет С. М.	Депозитні операції – операції комерційних банків по залученню коштів у депозити
Кучерук І. В.	Депозитні операції – операції банків щодо залучення заощаджень громадян, вільних коштів юридичних осіб, зокрема, вкладення тимчасово вільних ресурсів одних банків в інші банки та в центральний банк
Бартош О. М.	Депозитні операції – це договірні відносини банку з клієнтом із засвідченням права банку управляти залученими коштами та права вкладників отримати в чітко визначений строк суму депозитного вкладу і відсотків за його користування.
Демчук Н. І.	Депозитні банківські операції – це конкретні дії і процедури, які здійснюються банком, що утворюють депозитний продукт

ДОДАТОК Б

ДИНАМІКА ДЕПОЗИТІВ РЕЗИДЕНТІВ

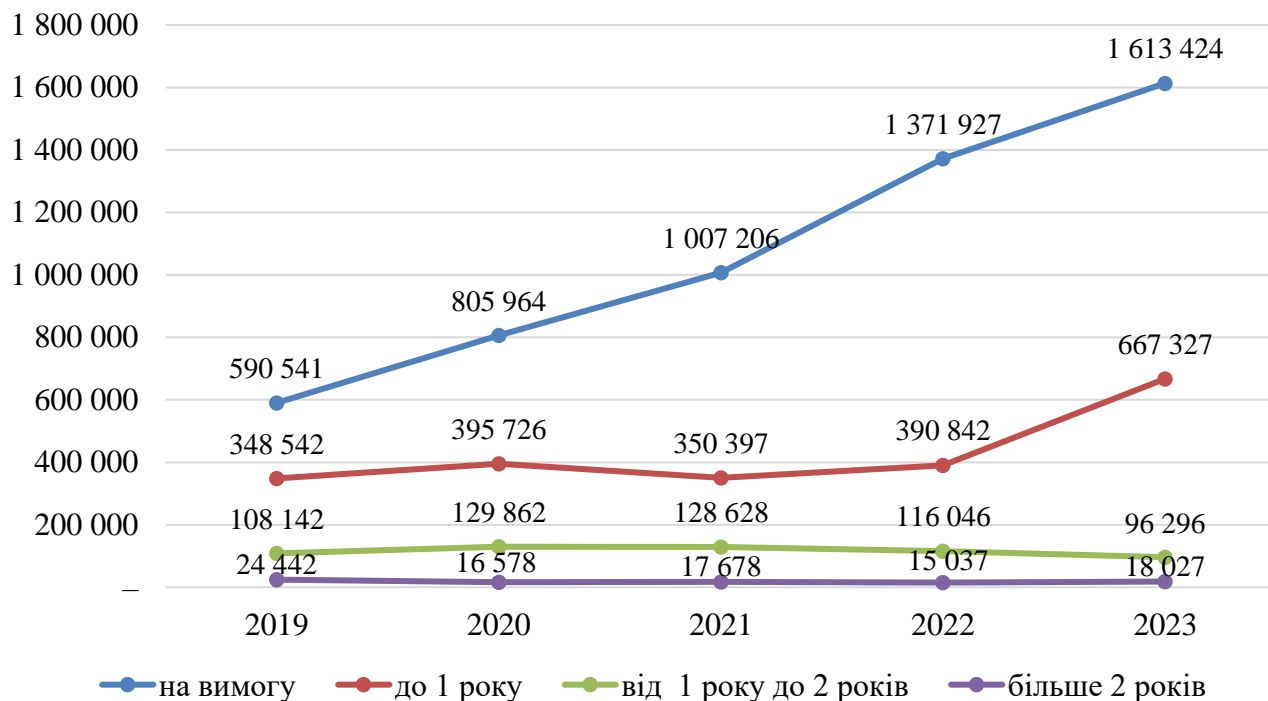

Рисунок Б.1 – Обсяги депозитів резидентів за строками погашення в Україні за 2019-2023 рр., %

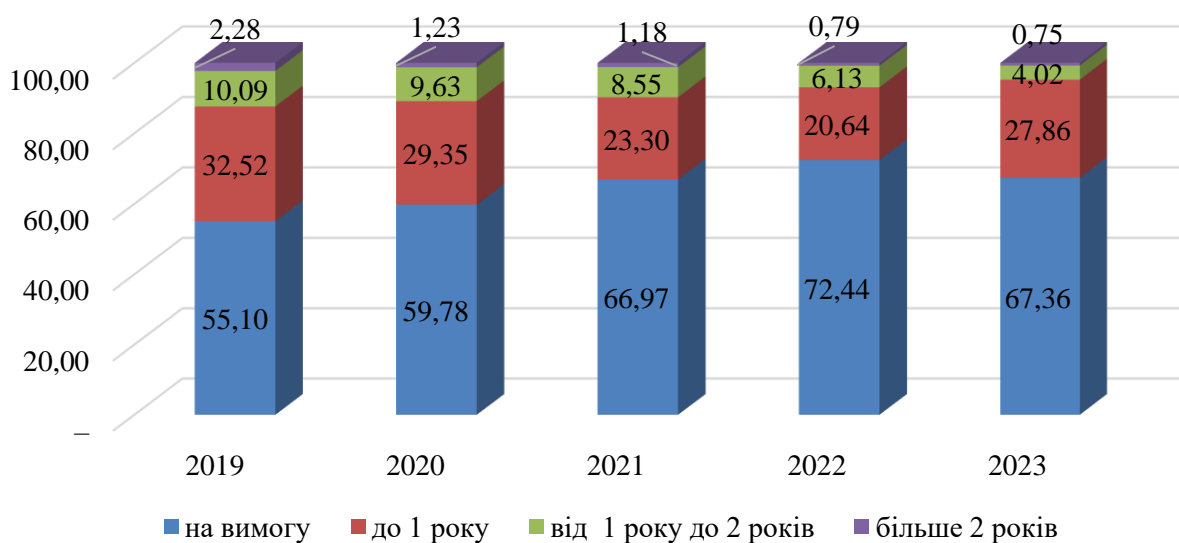

Рисунок Б.2 – Структура депозитів резидентів у розрізі строків погашення в Україні за 2019-2023 рр., %

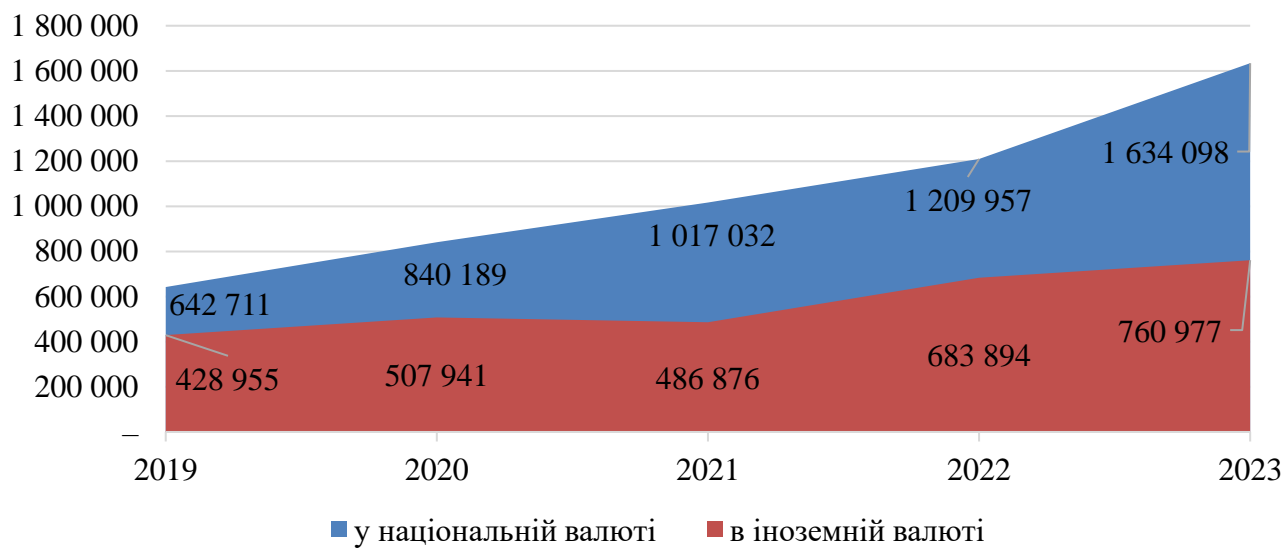

Рисунок Б.3 – Динаміка обсягів депозитів резидентів за видами валют в Україні за 2019-2023 рр., %

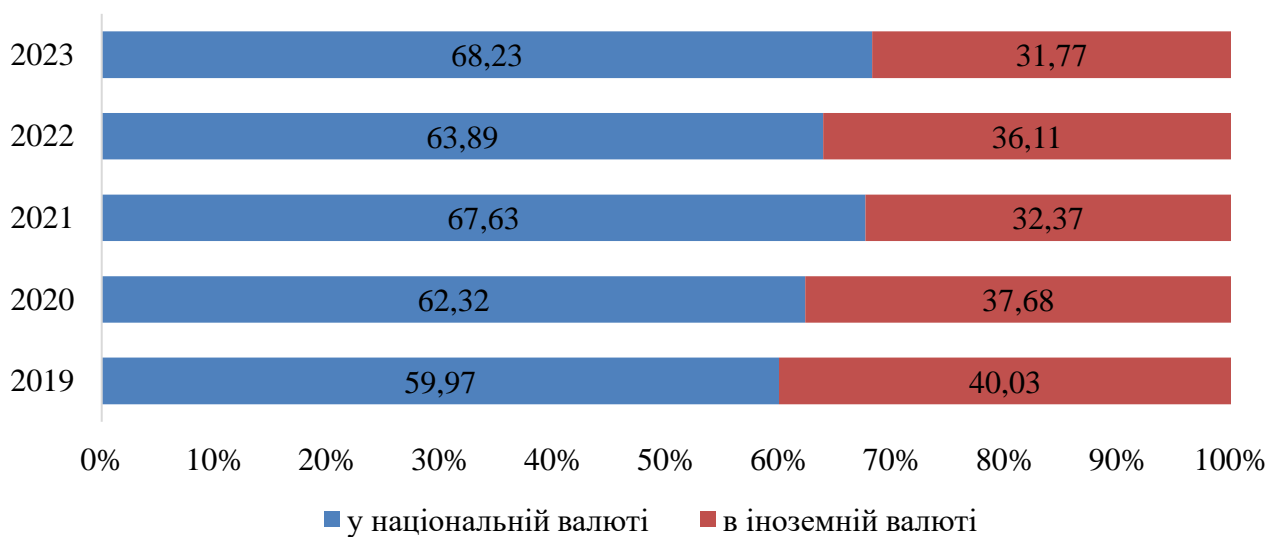

Рисунок Б.4 – Структура депозитів резидентів у розрізі видів валют в Україні за 2019-2023 рр., %

ДОДАТОК В

ПОБУДОВА ЛІНІЇ ТРЕНДА ІНДИКАТОРІВ ДЕПОЗИТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Таблиця В.1 – Визначення лінії тренда за допомогою програмного забезпечення Microsoft Excel

